

KONFERENCA SLOVENSКИH GLASBENIKOV IZ SVETA IN SLOVENIJE

Od 13. do 15. septembra 2006 je v Novi Gorici in Gorici organizirana Prva konferenca Slovenskih glasbenikov iz sveta in Slovenije. Pobuda za konferenco je prišla s strani Svetovnega slovenskega kongresa, realizirali pa so jo: Glasbena šola Nova Gorica, Slovenski center za glasbeno vzgojo Emil Komel (Gorica) in Glasbena matica Ljubljana.

V lepo urejenem ambientu kongresne dvorane hotela Perla v Novi Gorici je izvajanju himne srečanje odprl gospod Janez Janša, predsednik vlade republike Slovenije. V kratkem nagovoru je poudaril pomen organizacije srečanj, na katerih se zbirajo Slovenci iz celega sveta, ki imajo sorodna zanimanja. To je priložnost, da se spoznajo med seboj in izmenjajo izkušnje. Udeležence so nagovorili tudi Mirko Brulc, župan Nove gorice, Vittorio Brancati župan Gorice in akademik profesor dr. Boštjan Žekš, predsednik SAZU, in jim zaželeli veliko uspeha v delu. Zaščitni znak konference je bila *koščena piščal* stara 45 000 let, ki so jo odkrili na arheološkem najdbišču Divje Babe.

Uvodno predavnanje prof. dr. Zmage Kumar iz Slovenije, *Slovenska ljudska pesem skozi zgodovino*, je prebudilo veliko zanimanje. Skozi zgodovinski presek je predstavljen vsebinsko bogat in izniansiran pregled razvoja narodne pesmi.

Prvega dne srečanja so odprte teme, v katerih se obravnava stik glasbe in nacionalne identitete. V okviru teme *Slovensko v slovenski glasbi* so svoje dosežke predstavili: akademik prof. dr. Lojze Lebič (Slovenija), *Slovensko v slovenski glasbi*; dr. Ivan Florjanc (Slovenija), *Glasbene vrvine slovenskega*; prof. dr. Damjana Bratuž (Kanada), *Béla Bartók in slovenske meje*. S poudarkom na zapletenosti prepoznavanja nacionalnega v glasbi, so avtorji teh del nakazali možne smernice v nadaljni obravnavi tega vprašanja. Tema *Glasba kot kulturna raspoznavnost in vrednota manjšine* je zajeta v več člankih, ki so se ukvarjali s

Jože Tisnikar (1928-1998): Čas za veselje olje, tempera, platno, 36x55, 1971

problematiko vezi med glasbeno kulturo in nacionalnimi manjšinami v Italiji (Marino Maršič, Julijan Stajner, Silvan Krševan in Janko Ban), Avstriji (prof. Lovro Sodja in dr. Janko Zerzer), ter na Madžarskem (Julijan Strajner). Tema *Glasbeni most med Argentino in Slovenijo*, je zbrala predstavitve, ki se

ARHEOLOŠKI PARK DIVJE BABE

V majhi jami je pred 45.000 leti kamenodobni človek, najverjetneje neandertalec s kamenim orodjem v kost mladega jamskega medveda s premislekom uvrstal tri enake luknjice in iz nje izvabil preprosto melodijo. Z zvoki ki so se razlegali po jami, je prestopil mejo med živalskimi nagoni in višjo zavestjo, ki mu je omogočila ustvarjalno duhovnost.

Danes je jama, ki se nahaja 200 metrov nad strugo reke Idrijce, del arheološkega parka Divje babe.

Arheološki park Divje babe, urejen leta 2005, leži ob turistični poti,

imenovani Smaragdna pot, v razgibani pokrajini sredi Idrijsko-Cerkljanskega hribovja. Divje babe so eno najpomembnejših najdišč stare kamene dobe na svetu. V

strmem, skalnatem pobočju, ki se od Šebreljske planote spušča v dolino reke Idrijce, je skrita kraška jama, v kateri so bile najdene kosti 58-ih različnih živalskih vrst (med katerimi prevladuje

jamski medved), kamnita in koščena orodja ter ostanki kurišč ledeno-dobnega človeka. Do najznamenitejše najdbe pa je prišlo leta 1995, ko je bilo med izkopavanji Ivana Turka in Janeza Dirjeca z Instituta za arheologijo ZRC SAZU odkrito verjetno najstarejše glasbilo na svetu. V ostankih okoli 45.000 let starega neandertalčevega ognjišča se je razkrila koščena piščal, izdelana iz stegenice mladega jamskega medveda, v katero so izvrtane luknjice, ki ustrezajo razmiku prstov na roki. Ta najdba je začetke glasbenega ustvarjanja pomaknila za celih 10.000 let v preteklost in je temeljito spremenila poglede na neandertalca izumrlega pred 30.000 leti.

Anica Sabo

navezujejo na dejavnost glasbenikov slovenskega porekla v Argentini. Svoja mnenja so predstavili Ciril Kren, Marko Fink, Bernarda Fink in Juan Vasle, ki poznajo dejavnost Slovencev v Argentini. Predstavitve v okviru teme *Umetnik in država - Predstavitev izbranih glasbenih osebnosti*, so zajele dejavnosti Antona Foersterja mlajšega in Lea Funteka (dr. Primož Kuret), ter Marjana Šijaneca (Jasna Nemeč Novak). Prvega dne je Mitja Bervar predstavil tudi Delovanje Slovenskega glasbenoinformacijskega centra.

Drugega dne srečanja je Lovrenc Blaž Arnič iz Ministrstva Republike Slovenije govoril na temo *Kulturna politika v Sloveniji na področju glasbe*. Načrt je krog vprašanj, ki se navezujejo na *Glasbeno šolstvo v Sloveniji*. Strokovno in vsebinsko bogato so ta vprašanja obravnavali dr. Branka Rotar Pance z Akademije za glasbo v Ljubljani, Suzana Furlan Mitev predsednica Zveze primorskih glasbenih šol in Marko Vatovec, predsednik Glasbene matice Ljubljana. Na koncu tega strokovnega srečanja je predstavljen tudi članek dr. Franca Križnarja *Vloga diskografije in elektronskih medijev v danasnji glasbeni kulturi*. Sledil je obisk Goriške knjižnice Franceta Bevka. Prisotni so se lahko seznanili z izjemnim prostorom mogočnega poslopja in bogastvom te knjižnice.

Konferenco sta pospremila dva večerna koncerta. Izvajana so dela skladateljev, ki prihajajo z Goriških brd (H. Volarič, E. Komel, M. Kogoj, M. Bravničar, R. Simoniti, C. Simoniti, C. Kren, Z. Ciglič, S. Jericijo, M. Mozetič, A. Kumar, M. Lazar, H. Lavrenčič, A. Čopi, P. Qaggiato). Program so oblikovali in realizirali učitelji in učenci glasbenega centra Emil Komel iz Gorice, glasbene šole iz Nove Gorice in Tolmina, ter gostje iz Trsta.

Organizatorji konference so si prizadevali, da bi v dveh dneh predstavili del skladateljskih ustvarjanj, predstavili same izvajalce, glasbene pisatelje in glasbene pedagoge, katere povezuje isto poreklo in katerim je Slovenija skupna domovina. Vsa dela, ki so predstavljena na tem strokovnem srečanju so prebudila velik interes prisotnih, ter več zelo živahnih diskusij.

Na koncu bi mogoče bilo dobro poudariti, da so v Srbiji delovali in še vedno delujejo glasbeniki, ki so po rodu iz Slovenije, s čigar delom bi bilo treba seznaniti širše občinstvo. Od delovanja Davorina Jenka do danes so Slovenci bili vedno prisotni v glasbenem življenju Beograda in cele Srbije. Verjamemo, da bodo na neki naslednji konferenci, ki bi bila posvečena glasbi in glasbenikom, tudi oni dobili zasluženo mesto.

Anica Sabo

SPREJET ZAKON O ODNOSIH REPUBLIKE SLOVENIJE S SLOVENC ZUNAJ NJENIH MEJA

(nadaljevanje)

Osnovna področja sodelovanja Republike Slovenije s Slovenci zunaj njenih meja (IV) so:

A. Sodelovanje na področju kulture - Mnoge inštitucije, vsaka na svojem področju, sodelujejo in prispevajo k ohranjanju kulturne dediščine v sodelovanju s Slovenci zunaj Slovenije, kot so Urad za Slovence v zamejstvu in po svetu, Ministrstvo za zunanje zadeve, Arhiv Republike Slovenije, Javni zavod RadioTelevizija Slovenija, Republika. Slovenija ptav tako podpira obveščanje na področju tiskanih medijev, in jih po določenih kriterijih tudi finančno podpira.

B. Ohranjanje slovenskega jezika in izobraževanje - Republika Slovenija zagotavlja Slovencem v zamejstvu in po svetu pogoje za ohranjanje in učenje slovenskega jezika. V ta namen organizira v evropskih državah, kjer živijo slovenski izseljenci in zdomci dopolnilni pouk slovenskega jezika in kulture. Novina je što zakon predvidja da osim otroka in mladostnika to pravo imajo i odrasli, što do sada nije bio slučaj. Osim sredstava za plačanje najamnina za učne prostore, Republika Slovenija omogoča štipendije polaznicima dopolnilneg pouka za udeležbo na tistih šolah slovenskega jezika v Sloveniji ki so namenjene poučevanju slovenskega jezika za Slovence zunaj Republike Slovenije.

C. Znanost in visoko šolstvo - Slovenci sa stalnim prebivalištem zunaj Republike Slovenije se bez ozira na status (Slovenca z slovenskim državljanstvom, Slovenca brez slovenskega državljanstva, in brez državljanstva in brez statusa) lahko vključujejo v izobraževalne programe javnih visokošolskih zavodov v Republiki Sloveniji, vpisujejo pod ugodnejši pogoji ,na način, ki ga določa zakon ki ureja področje visokega šolstva. To velja tudi glede pridobivanja štipendij.

D. Šport

E. Gospodarsko in regionalno delovanje

Izvajanje finančne podpore (V) - Postopek razdeljevanja sredstev določí Vlada Republike Slovenije z uredbo. Možnost za pridobitev finačnih podpor iz Republike Slovenije imajo vsi Slovenci v zamejstvu, zdomci, izseljenci in njihovi

potomci, kakor tudi vse njihove organizacije, ki izpolnjujejo naslednje pogoje: da si z enkratnim dejanjem ali s trajno dejavnostjo prizadevajo za materialno, socialno, politično, kulturno ali duhovno dobrobit pripadnikov slovenskega naroda zunaj Republike Slovenije oziroma za ohranitev in krepitev njihove slovenske identitete; da imajo pozitiven odnos do povezovanja z matično domovino Republiko Slovenijo in da spoštujejo postopke in obveznosti v zvezi z rabo proračunskih sredstev Republike Slovenije.

Postopek razdeljevanja sredstev, pogoje in merila določí Vlada Republike Slovenije z uredbo.

Status Slovenca brez državljanstva Republike Slovenije (VI poglavje) - Zakon uvaja ta novi status z razlago, da je Republika Slovenija je matična domovina vseh Slovencev, zato tudi Slovencem brez slovenskega državljanstva na svojem ozemlju priznava poseben status, ki imetnikom zagotavlja posebne pravice in ugodnosti. Mnenja smo da je to poglavje zelo pomembno za številne člane našega društva, ki so prejeli negativen odgovor na prošnjo za sprejem v slovensko državljanstvo.

Status Slovenca brez državljanstva Republike Slovenije lahko pridobi tisti posameznik:

-ki je slovenskega rodu (slovenskega porekla);

-ki je aktiven v organizacijah Slovencev zunaj Republike ali je aktivno povezan z Republiko Slovenijo;

-ki ne pripada društvom, političnim strankam in drugim organizacijam, ki nasprotujejo mednarodnopravnim, ustavnim in zakonitim pravicam Slovencev v zamejstvu oziroma aktivno delujejo zoper ustavno ureditev Republike Slovenije in

-kateremu državljanstvo Republike Slovenije ni bilo odvzeto po določbah zakona, ki ureja državljanstvo Republike Slovenije.

Slovenski rod (slovensko poreklo) se dokazuje z izpiski iz rojstne matične knjige in drugimi ustreznimi dokazili. Ni pogoj, da predniki osebe, ki želi pridobiti status, izhajajo z območja, na katerem danes leži Republika Slovenija. Predniki osebe, ki želi pridobiti status, lahko izhajajo tudi iz zamejstva, zdomstva in

izseljenstva. Do pridobitve statusa Slovenca brez slovenskega državljanstva so upravičene tudi mladoletne osebe.

Postopek se sproži z vlaganjem vloge za priznavanje statusa na diplomatsko-konzularnem predstavništvu Republike Slovenije, ali na uradu. Prošilec mora vlogi priložiti: pisno dokazilo o slovenskem rodu (slovenskem poreklu); pisno dokazilo o članstvu in aktivnostih v slovenskih organizacijah ali pisno dokazilo o njegovih vezeh z Republiko Slovenijo; pisno izjavo, da ne pripada društvom, političnim strankam in drugim organizacijam, ki nasprotujejo mednarodnopravnim, ustavnim in zakonitim pravicam Slovencev v zamejstvu oziroma aktivno delujejo zoper ustavno ureditev Republike Slovenije.

O pridobitvi statusa Slovenca brez slovenskega državljanstva odloča na prvi stopnji urad.

Urad izda odločbo o pridobitvi oziroma prenehanju statusa v skladu z določbami zakona, ki ureja splošni upravni postopek. Zoper odločbo urada je dovoljena pritožba v skladu z zakonom, ki ureja splošni upravni postopek, če ta zakon ne določa drugače. O pritožbi zoper odločbo urada odloča pritožbena komisija urada, ki deluje v senatu treh članov. Pritožbeno komisijo imenuje generalni sekretar Vlade Republike Slovenije. Zoper dokončno odločbo pritožbene komisije je dovoljen upravni spor. Zadeve so prednostne in nujne.

Oseba s statusom Slovenca brez slovenskega državljanstva ima v Republiki Sloveniji zagotovljene naslednje pravice:

- pravico do ugodnejših vpisnih pogojev, določenih s statuti visokošolskih zavodov;
- pravico do enakopravnega nastopa na natečajih za znanstvene projekte, financirane z javnimi sredstvi, kot kandidat za nosilca projekta ali kot kandidat za sodelavca v projektu;
- dostop do vseh javnih kulturnih dobrin, pod enakimi pogoji, kot veljajo za slovenske državljane;
- pravico do vseh storitev javnih knjižnic, pod enakimi pogoji, kot veljajo za slovenske državljane;
- pravico do raziskovanja v javnih arhivih Republike Slovenije;
- možnost pridobitve statusa rednega člana Slovenske akademije znanosti in umetnosti;
- možnost pridobitve vseh priznanj in odlikovanj Republike Slovenije;
- pravico do pridobitve lastninske pravice na nepremičninah pod enakimi pogoji, ki veljajo za državljane Republike Slovenije;
- prednost pri kandidiranju za prosto delovno mesto - ob izpolnjevanju pogojev za opravljanje objavljenega dela - pred

ostalimi tujci; pri čemer so mišljeni tujci, ki niso državljani držav članic Evropske unije. To morajo spoštovati vsi delodajalci v Republiki Sloveniji.

Druge pravice, ugodnosti in olajšave, ki jih lahko uveljavljajo osebe s statusom Slovenca brez slovenskega državljanstva in jih ta zakon ne navaja, določajo področni zakoni.

Pravice iz tega zakona je mogoče uveljavljati izključno v slovenskem jeziku.

Status Slovenca brez slovenskega državljanstva preneha: s smrtjo, s pridobitvijo državljanstva Republike Slovenije, z odrekom in z odvzemom.

Status Slovenca brez slovenskega državljanstva se odvzame, če oseba s svojim delovanjem škoduje interesom Republike Slovenije oziroma sramoti njeno ime in njene simbole ali če se naknadno ugotovi neresničnost navedenih oziroma ugotovljenih dejstev v dokazilih. Za delovanje, s katerim se škoduje interesom Republike Slovenije, se šteje: če oseba pripada organizaciji, katere aktivnost meri na rušenje ustavnega reda Republike Slovenije; če je oseba pogosti storilec kaznivih dejanj, ki se preganjajo po uradni dolžnosti, in prekrškov zoper javni red in mir; če oseba kot pripadnik tuje obveščevalne službe škoduje interesom Republike Slovenije ali če tem interesom škoduje s svojim delom v državnem organu ali organizaciji tuje države ali če tem interesom škoduje z drugimi dejanji.

Tisto kar ni predvideno v tem zakonu, upamo pa da bo urejeno z drugimi predpisi v kratkem času, je vizni režim za osebe s statusom Slovenca brez slovenskega državljanstva, zaradi lažje pridobitve pravic navedenih u tem zakonu.

Repatrijacija (VII poglavje) je priseljevanje Slovencev v domovino, ki ga organizira in financira R Slovenija in izvaja se v skladu s predpisi.

Pogoji - O upravičenosti do posameznih oseb do repatrijacije odloča Urad na podlagi mnenj in predlogov slovenskih diplomatsko-konzularnih predstavništev, slovenskih izseljenskih organizacij v Sloveniji in po svetu, slovenskih rimokatoliških misij in misij drugih verskih skupnosti.

Slavjanka Milatović

Vljudno prosimo vse člane, ki niso priložili potrebne dokumentacije ali niso plačali članarine za leto 2003, 2004, 2005 in 2006, da to storijo najpozneje do 1.maja 2007.

MANJŠINSKE PRAVICE V NOVI USTAVI

Nova Ustava Republike Srbije, ki je bila sprejeta na referendumu in razglašena 10. novembra 2006, na drugi posebni seji Narodne skupščine Srbije, predvsem predvideva med drugim tudi neposredno uporabo človekovih in manjšinskih pravic, ki jih zagotavlja ustava. Z ustavo so zagotovljene človekove in manjšinske pravice, ki so splošno sprejete po pravih mednarodnega prava in potrjene z mednarodnimi pogodbami ter zakoni. Z zakonom se lahko predpiše način uresničevanja teh pravic samo v primeru, če je to z ustavo izrecno predvideno, ali pa če je nujno za uresničevanje posameznih pravic zaradi njihove narave, pri čemer zakon nikakor ne sme vplivati na bistvo zagotovljenih pravic. Določbe o človeških in manjšinskih pravicah se razlagajo v korist pospeševanja vrednosti demokratične družbe, soglasno z veljavnimi mednarodnimi standardi človeških in manjšinskih pravic ter praksi mednarodnih institucij, ki nadzirajo njihovo izvajanje.

Namen ustavnih garancij neodtujljivih človekovih in manjšinskih pravic v ustavi je v prid ohranitvi človeškega dostojanstva in uresničevanju popolne svobode in enakosti vsakega posameznika v pravični, odprti in demokratični družbi, utemeljeni na načelu vladavine prava. Poleg človekovih pravic, ki so zagotovljene vsem občanom, se pripadnikom narodnih manjšin zagotavljajo še dodatne pravice. To so po eni strani individualne pravice (pravica do nacionalne opredelitve in izražanja nacionalne pripadnosti, pravica do uporabe materinščine, pravica do negovanja kulture in ohranjanja kulturne dediščine, javno izrekanje nacionalne, etnične, kulturne, verske in jezikovne posebnosti) in po drugi kolektivne pravice, ki se uveljavljajo skupno z drugimi pripadniki narodne manjšine, neposredno ali preko predstavnikov, z udeleževanjem v odločanju ali samostojnim odločanjem o posameznih vprašanjih v zvezi z njihovo kulturo, izobraževanjem, obveščanjem in javno rabo jezika in pisave v skladu z zakonom. Predvidene so naslednje kolektivne pravice:

Pravica do ohranitve posebnosti - Pripadniki nacionalnih manjšin imajo naslednje pravice: do izražanja, ohranitve, negovanja, razvijanja in

javnega izražanja nacionalne, etnične, kulturne in verske posebnosti; do uporabe svojih simbolov na javnih mestih; do uporabe svojega jezika in pisave; da v sredinah, ki tvorijo pomembno številčno skupnost, državni organi, organizacije z javnimi pooblastili, organi avtonomnih pokrajin in enot lokalne samouprave, vodijo postopek tudi v svojem jeziku; do šolanja v svojem jeziku v državnih ustanovah in ustanovah avtonomnih pokrajin; do ustanovitve privatnih izobraževalnih ustanov; da v svojem jeziku uporabljajo svoje ime in priimek; da so v okoljih, kjer tvorijo pomembno populacijo, tradicionalni lokalni nazivi, imena ulic, naselji in topografske oznake napisane tudi v njihovem jeziku; do popolnega, pravočasnega in nepristranskega obveščanja v svojem jeziku, kar zajema tudi pravico do izražanja, prejemanja, pošiljanja in izmenjave obvestil in idej; do ustanovitve lastnih sredstev javnega obveščanja v skladu z zakonom. V skladu z ustavo in na podlagi zakonov se s pokrajinskimi predpisi lahko določijo dodatne pravice pripadnikov nacionalnih manjšin.

Nacionalni svet - Zaradi udejanja pravic do samouprave na področju kulture, izobraževanja, informiranja ter uradne uporabe jezika in pisave, pripadniki narodnih manjšin v skladu z zakonom lahko izvolijo svoje nacionalne svete. Določbe sedanjega Zakona o zaščiti pravic in svoboščin nacionalnih manjšin ("Službeni list SRJ", št. 11/2002), ki urejajo nacionalne svete, so še naprej v veljavi na podlagi Ustavnega zakona ("Službeni glasnik RS" št. 98/2006), vse dokler le ta ne bo usklajen z novo ustavo (najpozneje do konca leta 2008).

Enakopravnost pri vodenju javnih zadev - Pripadniki nacionalnih manjšin imajo pod enakimi pogoji kot ostali državljani pravico do sodelovanja pri vodenju javnih zadev in vstopanja na javne funkcije. Pri zaposlovanju v državnih organih, javnih službah, organih avtonomne pokrajine in enotah lokalne samouprave se pazi na nacionalno sestavo prebivalstva in ustrezno zastopnost pripadnikov nacionalnih manjšin.

Pravica do združevanja in do sodelovanja z rojaki - Pripadniki nacionalnih manjšin lahko ustanovijo prosvetna in kulturna združenja, ki jih prostovoljno financirajo. Republika Srbija prizna prosvetnim in kulturnim združenjem nacionalnih manjšin posebno vlogo pri uresničevanju pravic pripadnikov nacionalnih manjšin. Pripadniki nacionalnih manjšin imajo

pravico do nemotenega stika in sodelovanja z rojaki izven ozemlja Republike Srbije.

Prepoved diskriminacije narodnih manjšin - Pripadnikom nacionalnih manjšin je zagotovljena enakopravnost pred zakonom in enaka zakonska zaščita. Prepovedana je kakršnakoli diskriminacija zaradi pripadnosti nacionalni manjšini. V diskriminacijo ne sodijo posebni predpisi inčasne uredbe, ki jih Republika Srbija lahko uvede v ekonomskem, socialnem, kulturnem in političnem življenju, s ciljem doseči polno enakopravnost med pripadniki nacionalne manjšine in državljani, ki pripadajo večini, če so te usmerjene k odstranjevanju izrazito neugodnih življenjskih pogojev.

Prepoved nasilne asimilacije - Prepovedana je nasilna asimilacija pripadnikov nacionalnih manjšin. Zaščita pripadnikov nacionalnih manjšin pred vsakim postopkom, ki vodi v njihovo nasilno asimilacijo, se uredi z zakonom. Prepovedane so uredbe, ki bi povzročile umetno spreminjanje nacionalne sestave prebivalstva na področjih, kjer pripadniki nacionalnih manjšin živijo tradicionalno in v pomembnem številu.

Razvijanje duha tolerance - Na področju izobraževanja, kulture in informiranja Srbija podpira duh strpnosti in medkulturnega dialoga ter prevzema učinkovito zakonodajo za pospeševanje medsebojnega spoštovanja, razumevanja in sodelovanja med vsemi ljudmi, ki živijo na njenem ozemlju, ne glede na njihovo etnično, kulturno, jezikovno ali versko pripadnost.

Zanimivo je omeniti, da se v poglavju o sestavi Narodne skupščine zagotavlja v skladu z zakonom zastopnost predstavnikov nacionalnih manjšin v tem telesu. Za točen pomen te določbe bo seveda potrebno počakati, da bo sprejet zakon, s katerim bo navedeno obdelano in urejeno.

Vladimir Uršič

Nagovarjamo tiste, ki iz kakršnegakoli razloga še niso plačali članarine. Mislimo, da ni potrebno posebej govoriti kaj materialna sredstva pomenijo za obstoj Društva.

Predsedništvo si maksimalno prizadeva, da ta sredstva priskrbi z različnih strani. Seveda se ni realno vedno zanašati samo na nekoga drugega. Moramo tudi sami narediti vse, kar je v naši moči, da društvo, ki mu pripadamo, obstane. Zato vas najprijazneje prosimo, da neizogibno in v najkrajšem roku plačate svoje dolgove.

SLOVENSKI POSLOVNI KLUB

Na sestanku Slovenskega poslovnega kluba dne 7. septembra 2006. v Hotelu Intercontinental, dvorana Atlantik/Pacifik, so na dnevnem redu bile predstavitve:

1) Prof. Dr. Dragan Djurićin, predsednik Udruženja ekonomista Srbije na temo "Trenutne performanse in obdržen razvoj gospodarstva Srbije do leta 2012".

2) Rade Bačković, vodja Kreditnega biroja Udruženja banaka Srbije na temo "Kreditni biro za pravne in fizične osebe"; ter

3) Prezentacija gospodarske družbe Hermes SoftLab d.d. Ljubljana in Hermes SoftLab - Virtual team d.o.o. Kragujevac, Gregor Smrekar, član uprave HSL, Vladan Atanasijević, direktor HSL Srbija.

Izredno zanimive predstavitve so bile na sestanku 12.10.2006.:

1) Dr. Predrag Bubalo, minister za gospodarsvo in privatizacijo Republike Srbije na temo "PRIVATIZACIJA V SRBIJI IN NACIONALNI INVESTICIJSKI PLAN";

2) Mag. Andrej Kocič, predsednik uprave Zavarovalnice Triglav Ljubljana na temo "Strategija razvoja grupacije Triglav"

3) Dragiša Kecojević, namestnik direktorja Kopaonik a.d. Beograd: Prezentacija gospodarske družbe Kopaonik a.d. Beograd;

ZNAMENITI SLOVENC

Prav tako zanimivi sta bili predstavitvi na sestanku dne 9. novembra 2006.:

1) Gordana Dostanić, direktor Beogradske berze, na temo "Beograjska borza in perspektive;

2) Milan Đorović, direktor AC - BROKER a.d. na temo "Beograjska borza: bavnab ali priložnost za zaslužek".

Sestanek 7. decembra 2006. je potekal v znaku predstavitvi:

1) Ljiljana Radifković, pomočnica ministra v Sektorju za pokojninsko in invalidsko zavarovanje Republike Srbije na temo "Prostovoljno pokojninsko in invalidsko zavarovanje,

kor del sistema pokojninskega zavarovanja ter vloga Ministrstva za delo, zaposlovanje in socialno politiko v tem;

2) Aljoša Uršič, podpredsednik upravnega odbora NLB Nova penzija, ter Mag. Gordana Pajić, nemestnica

direktorja na temo "Prostovoljni pokojninski sklad".

Slavjanka Milatović

**SLOVENSKI VELIKAN LETALSTVA
EDVARD RUSJAN
(Trst, 1886 – Beograd, 1911)**

Leta 1903 sta brata Wright izdelala prvo uspešno letalo, ki je poletelo s pomočjo lastnega motorja. To je vzpodbudilo tudi pozornost bratov Rusjan, predvsem Edvarda, doma iz Renč na Goriškem, da sta skonstruirala letalo dvokrilc Eda 1. Prvič je polvrtlo leta 1909: njegov let je bil 60 metrov dolg, na višini dveh metrov.

Do poletja 1910, sta brata Rusjan skonstruirala sedem med seboj precej različnih letal. Lopo blizu Mirna sta uporabljala za poskusne polete in za javne prikaze letenja publiki. Prav na tem mestu je pozneje nastalo goriško-mirensko letališče.

Leta 1910 sta se brata Rusjan lotila gradnje letal za komercializacijo. Letalo Eda 7 je bilo sposobno vzleteti že po 28 metrih zaleta, kar predstavlja svetovni rekord. V začetku leta 1911 je Edvard Rusjan načrtoval turnejo na Balkanu. Dne 8. januarja 1911 so v Beogradu zaradi zelo močnega vetra bile neugodne razmere za letenje. Tudi naslednji dan veter ni pojenjal, toda Edvard je bil neučakan in ni želel razočarati številne publike. čeprav so mu to odsvetovali, je vseeno poletel čez Savo, ter opravil več preletov na področju beograjske trdnjave Kalemegdan. številna publika je bila

navdušena, toda ravno tedaj pride do tragedije: košava je zlomila levo krilo letala, nakar je strmoglavil na železniški nasip v neposredni bližini sotočja Donave in Save. Poškodba je bila tako velika, da so razbitine letala pod seboj pokopale pogumnega letalca Edvarda Rusjana.

Pionirja slovenskega letalstva nismo pozabili niti v Sloveniji niti v Srbiji. Aero-klub iz Nove Gorice se imenuje Edvard Rusjan. Fondacija Edvard Rusjan je ustanovljena za podpiranje razvoja Univerze v Novi Gorici. Najin sorodnik, Tone Polenec, nekdanji urednik slovenske revije "Naša krila", je s posebnim poletom iz Ljubljane v Beograd zaznamoval 100-letnico prvega enokrilnega letalskega modela Edvarda Rusjana. Leta 2000 je Tone Polenec obiskal grob slovenske letalske legende, ki se nahaja v Aleji

Velikanov na beograjskem pokopališču. Od takrat do danes je prostor okrog marmonate plošče urejen in spomeniško zaščiten. Tam so vedno rože in so prižgane sveče. Ko sva zadnjič obiskala Rusjanov grob, je na njem bil položen venec slovenskega veleposlaništva v Beogradu. Ob spomeniku raste dve cipresi. Obsikovalci vedo, da ciprese rastejo visoko ka nebu, tam kamor je slovenski Ikar, Edvard Rusjan, zmeraj hotel leteti.

Marija in Slaven Prodanović

OBISK PREDSEDSTVA DRUŠTVA SAVA BEOGRAJSKI NADŠKOFIJI

Na povabilo Beograjskega nadškofa, msgr. Stanislava Hočevarja, smo 11. novembra 2006 člani Predsedstva Društva Sava obiskali Beograjsko nadškofijo.

V zelo prijetnem pogovoru je gospod nadškof pokazal veliko zanimanje za delo Društva, njegovo problematiko v vsakdanjem delu, število članov. še posebno ga je zanimalo, kako poteka pobuda za izvolitev elektorjev v društvih po Srbiji, ki bodo predstavljali Nacionalni svet slovenske manjšine.

Glede na to, da je stavba Beograjske nadškofije prenovljena, je gospod Hočevar z velikim veseljem pokazal dele rekonstruirane stavbe, kapelo in dvorano za sestanke, ki je okrašena z impresivnimi in zelo navdihnjenimi mozaiki, katere je izdelal pater Marko Rupnik - jezuit, ki je končal študij slikarstva na Akademiji lepih umetnosti in teologijo na Papeški univerzi Gregoriana.

Na koncu srečanja se je predsedstvo zahvalilo gospodu nadškofu na povabilu in zelo pristrčnem pogovoru, ter zato, da

je poleg vseh številnih obveznosti našel čas, da bi se s predsedstvom društva Sava pogovoril o dejavnostih in problematiki Društva Slovencev v Beogradu.

Slobodan Jakoš

VI. VSESLOVENSKO SREČANJE

Tudi letos je v Ljubljani, v prostorih Državnega zbora, organizirano vseslovensko srečanje. Srečanja so se udeležili predstavniki slovenskih društev v zamejstvu in po svetu, ki se vsako leto pogovorijo o razvoju in delovanju ter možnih smereh razvoja delovanja.

Letošnje vseslovensko srečanje je bilo 7. julija, delo pa se je udeleževalo v dveh skupinah - Slovenci v zamejstvu in Slovenci po svetu. Delo slednje skupine je vodil dr. Branko Zorn. Sejo je začel z obvestilom, da je letos bil sprejet zakon, ki povezuje Republiko Slovenijo in Slovence zunaj meja. Področja, ki bodo obravnavana v okviru tega vseslovenskega srečanja so prav tista, ki jih zakon predvideva. Naloga vseh udeležencev pa je, da s svojimi predlogi konkretno prispevajo k uresničevanju zakona. Smernice, ki bodo nakazane bodo podlaga za podzakonske akte oziroma za delovanje bodočega sveta Slovencev po svetu.

Za bralce Biltena Društva Slovencev Sava smo izbrali tri izvode z letošnjega srečanja. Gre za predstavitev pouka slovenščine ter ustvarjanje arhiva, kar bi morala biti osrednja naloga članov v nastopajočem obdobju.

Maja Đukanović

PREDSTAVITEV DOPOLNILNEGA POUKA SLOVENŠČINE PO SVETU

MELITA STEINER

Ministrstvo za šolstvo in šport je zadolženo za izvajanje poučevanja maternega jezika med Slovenci in njihovimi potomci v tujini. Pravni okvir predstavlja šolska zakonodaja ter mednarodne pogodbe. Takšna pa so tudi priporočila in direktiva Evropske unije, priporočila Sveta Evrope, OECD-ja in drugih mednarodnih organizacij. Osnovno vodilo nam vsem, ki se ukvarjamo s slovenščino med Slovenci zunaj Slovenije pa tudi Slovincem samim, pa naj bo dejstvo, da je ohranjanje maternega jezika in kulture ena od osnovnih človekovih pravic. Slovenci in njihovi potomci živijo skorja po celem svetu. Z njihovim združevanjem v klube in katoliške misije se je pojavila tudi potreba po ohranjanju slovenskega jezika. V Evropi se je pouk slovenščine začel pred približno 40-imi leti v klubih in katoliških misijah, nato je v dogovoru s šolskimi oblastmi držav gostiteljic dobil večinoma mesto v javnih šolah, danes poteka v 14-ih evropskih državah. Ponekod število udeležencev narašča, slišali smo primer dobre prakse iz švice, naj kar poudarim, da je za to velika zasluga tudi učitelj in pa staršev, drugod upada, saj ni novega preseljevanja. Približno 1000 otrok se vsako leto uči slovensko v okviru tega pouka v Evropi. Poučuje 35 učiteljev, od tega jih je 10 s polno učno obveznostjo. Prizadevamo si, da bi čim več učiteljev poslali iz Slovenije, iz slovenskih šol, kajti razlogov za to je več. Namreč, učitelji imajo urejena delovna razmerja tukaj, imajo povezavo s šolo, so seznanjeni z vsemi novostmi poučevanja, poznajo sodoben pouk, se udeležujejo že tukaj izobraževanj in s tem tudi nadaljujejo, ko so v tujini, organizirajo povezave iz svojih oddelkov s tukajšnjimi šolami pogosteje kot učitelji, ki jih najdemo med tamkaj živečimi Slovenci. Vodijo otroke v Slovenijo, jih spodbujajo za udeležbo na poletnih šolah in podobno. V Evropi pa se je z vstopom Slovenije v Evropsko zvezo pojavila še ena kategorija slovenščine, in sicer slovenščino kot predmet poučujeta od leta 2004 dva učitelja poslana iz Slovenije v evropski šoli Bruselj 1, kjer so vpisani tudi slovenski otroci. Evropske šole so šole namenjene otrokom uslužbencev evropskih institucij. Lahko smo ponosni, da je letos prva maturantka na tej šoli opravljala maturo, evropsko maturo, kjer je bila univerzitetni predmet tudi

slovenščina. Če pogledamo v prekomorske dežele ugotovimo, da je v 50-ih letih predvsem v Argentini nastal sistem poučevanja slovenščine in drugih predmetov v slovenskem jeziku, tako rekoč brez pomoči matične države na zavidljivo visoki ravni v slovenskih združenjih in po okriljem cerkve tako tudi v ZDA, Kanadi in Avstraliji. V teh sobotnih šolah poučujejo učitelji volontersko. Po osamosvojitvi Slovenije jim je le-ta začela nameniti večjo pozornost v obliki strokovnih seminarjev za učitelje sobotnih šol v Sloveniji, pošiljanja ustreznih učbenikov in drugih gradiv, strokovne pomoči za učenje slovenščine na mestu samem kjer poteka pouk, štipendiranje udeležencev poletnih šol v Sloveniji tako otrok kot odraslih, pa štipendiranja študija v Sloveniji.

Razmer za učenje slovenščine pa se spreminjajo prav tako interesi tistih, ki jo želijo ohraniti oziroma se je naučiti. Z vstopom v Evropsko unijo je slovenščina postala eden izmed uradnih jezikov Evropske unije. Državni jezik je od osamosvojitve naprej. Na sploh zanimanje zanjo narašča tako med Slovenci po svetu kakor tudi med tujci. Tako kot v Sloveniji se tudi v tujini spreminja način poučevanja oziroma si prizadevamo za posodobitev pouka. S tem namenom je bil financiran projekt učenja na daljavo, ki ga je pripravil center za slovenščino kot drugi oziroma tuji jezik na Filozofski fakulteti Univerze v Ljubljani. Na Zavodu Republike Slovenije za šolstvo so že nastale prve spletne strani tako imenovanega stičišča kamor se stekajo vse informacije glede pouka slovenščine med Slovenci zunaj Slovenije tako gradiva, učni načrt, primeri dobrih učnih ur, ekskurzij otrok iz tujine v Sloveniji, poletnih šol, roditeljskih sestankov, povezovanje šol v Sloveniji z oddelki dopolnilnega pouka oziroma sobotnimi šolami, skratka vse kar zanima tako učitelje, starše, otroke pa druge Slovence zunaj Slovenije. Kot ena izmed prioriteta pri našem delu s Slovenci po svetu bo delo s slovenskimi starši v tujini. Vemo, da se vse začne v družini, še prav posebej pa to velja za učenje slovenščine in spoznavanje Slovenije, ohranjanje narodne samobitnosti. Ko govorimo o delu s straši mislimo na njihovo osveščanje o tem, spodbujanju v smislu ohranjanja maternega jezika, saj učenje le-tega prinese boljše samopodobo in tudi boljše socializacijo v okolje kjer otrok sicer živi. Kar zadeva učna gradiva poteka intenzivno opremljanje predvsem sobotnih šol v prekomorski državah. Pripravlja se drugi ponatis učbenika Dober dan slovenščina z zgoščenko, učitelje pa pripravljamo na sodoben in učinkovit pouk tako slovenščine kakor tudi drugih vsebin, ki so za Slovence zunaj Slovenije zelo pomembne. Ko načrtujemo dejavnosti za naprej bo prav gotovo potrebno poleg tega povečati število štipendij za učenje slovenščine v Sloveniji za otroke kakor tudi za odrasle, intenzivirati povezave otrok iz tujine s šolami v Sloveniji, z vrstniki v Sloveniji, jih navdušiti za povezave tudi preko svetovnega spleta in dela na skupnih projektih, omogočiti in pripraviti čim več ekskurzij teh otrok v Slovenijo.

SEDANJE STANJE POUKA SLOVENŠČINE NA PROSTORIH NEKDANJE SFRJ IN MOŽNE SMERI NJEGOVEGA RAZVOJA

MAJA ĐUKANOVIĆ

Na povabilo gospe Brede Mulec iz Komisije Državnega zbora Republike Slovenije za odnose s Slovenci v zamejstvu in po svetu, se je VI. vseslovenskega srečanja iz Društva Slovencev Sava s predstavitevjo dela udeležila tudi Maja Đukanović. Objavljamo besedilo s katerim je predstavila stanje pouka slovenščine na

prostorih nekdanje SFRJ in možne smeri njegovega razvoja.

Najprej bi se rada zahvalila za povabilo organizatorjem, ki so mi naložili precejšnjo odgovornost, da o 10 minutah predstavim sedanje stanje in možne smeri razvoja pouka slovenščine na področju nekdanje Jugoslavije. Ob enem se zahvaljujem tudi vsem kolegicam, ki so mi pomagale še enkrat obravnavati to sliko in sedanje stanje pouka.

Ko obravnavamo status, težave in pristop k pouku slovenščine, bi bilo dobro ločiti tri skupine Slovencev in ne samo dve kot danes. Danes ločimo Slovence v zamejstvu in Slovence po svetu, sama pa bi predlagala, da vsaj v tej problematiki ločimo tudi Slovence v nekdanji SFRJ, torej v državah, ki so nastale iz teh republik.

Najprej nekaj besed o številu, čeprav je število Slovencev po svetu nekako nedoločljivo in negotovo. Na primer, po popisu je Slovencev v Srbiji okoli 5.000, v Beogradu okoli 2.000, toda veliko se jih skriva v rubriki Jugoslovani, saj smo večinoma vsi iz mešanih zakonov in torej ne vemo, kako bi se odločili, kaj smo točno.

Kaj je značilno za Slovence v nekdanji Jugoslaviji? Gre za ljudi katerih velik odstotek je z visoko šolsko izobrazbo, na kar se pogosto pozablja. Torej, to nekako člane društev v bivši Jugoslaviji, mogoče loči od nekaterih drugih društev po zahodni Evropi, kamor so ljudje odhajali z drugim namenom, kot so odhajali na področja nekdanje Jugoslavije. Torej, gre za potomce znanstvenikov, diplomatov, umetnikov, pravnikov, glasbenikov in tako naprej. Ne trdim, da smo vsi potomci takih ljudi in da smo vsi visoko izobraženi, ampak večina res je in to problematiko poučevanja postavi na eno drugo izhodišče kot drugje. Po drugi strani, smo vsi s področja nekdanje Jugoslavije deležni gnotne stiske, ki ni značilna za zahodno Evropo, Združene države in Argentino, ter problema z vizami in podobnimi težavami v zvezi s potovanji, zato naši potomci niso v stiku s Slovenijo toliko, kolikor bi bilo zaželeno s stališča pouka slovenščine.

V državah, ki so nastale na področju nekdanje Jugoslavije, se slovenščina poučuje na dveh ravneh: na univerzah in v društvi Slovencev. Pouka v osnovnih in srednjih šolah ni, čeprav si, to lahko rečem zaenkrat samo za Beograd, prizadevamo, da bi v nekatere šole, vsaj tiste, ki imajo slovenska imena (Franceta Prešerna ali Ivana Cankarja), da bi jo uvedli vsaj fakultativno.

Na fakultetah - na univerzitetni ravni se slovenščina poučuje v Zagrebu, Beogradu, Novem Sadu in v Skopju. Zagreb sem postavila na prvo mesto, saj je tam slovenščina najbolj razvita - obstaja štiriletni študij slovenščine, izmenjavni lektorat slovenščine in precejšnje število študentov, lani so jih vpisali okrog 40. V Beogradu se bo od oktobra začel vzporedni študij slovenščine in splošnega jezikoslovja, do sedaj pa je slovenščina bila samo en predmet v okviru drugega študija. V Novem Sadu je slovenščina predmet v okviru študija srbsčine in v Skopju obstaja lektorat slovenskega jezika. Rada bi poudarila to, da slovenščino na univerzah poučujejo ljudje, ki so lokalni kader, zanimivo je, da nikoli iz Slovenije nihče ni hotel biti profesor v teh krajih. Vsekakor je treba pozdraviti in podpreti razvoj slovenščine na tej znanstveni ravni. Vsi predavatelji so res zelo dobro usposobljeni in tesno sodelujejo s Centrom za slovenščino na tujih univerzah s Filozofske fakultete v Ljubljani, ki zanje organizira seminarje, izpopolnjevanja, pošilja literaturo. Za ves trud jim pošiljam vse zahvale in pohvale. Obstaja tudi osnovna literatura za pouk slovenščine za srbohrvaško govoreče - slovar in slovnica.

Druga raven je pouk slovenščine v društvi Slovencev, ki se udejanja v veliko centrih. Slovenščino poučujejo ljudje, ki so slovenskega rodu, ali so vsaj živeli v Sloveniji in imajo ustrezno izobrazbo. Za pouk v društvi skrbi Ministrstvo za šolstvo in

šport ter Zavod za šolstvo Republike Slovenije - s seminarji in pošiljanjem gradiva skrbi za predavatelje, z organiziranjem poletnih in zimskih šol za otroke, spodbujanjem ekskurzij in podobno pa za otroke.

Kaj bi potrebovali? Manjkajo nam predvsem učbeniki oziroma učno gradivo, ki bi bilo primerno za društva in za otroke. Vse kar obstaja sedaj za otroke, ki se učijo slovensko v tujini je nekako bolj namenjeno nemško govorečim, sedaj bi pa mogoče bil čas, da se ustvari neko gradivo za srbohrvaško govoreče ali pa za slovansko govoreče, ne vem, ali obstajajo društva Slovencev tudi drugje po slovanskem svetu, nimam tega podatka. Kaj bi nam še bilo v pomoč? Mogoči lažji dostop do medijev, možnost spremljanja slovenskih televizijskih in radijskih programov.

Za zaključek bi se še toplo zahvalila dejavnosti veleposlaništev, ki pripeljejo veliko slovenskih umetnikov, ogledali smo si številne slovenske gledališke predstave, filme in to je res v veliko pomoč k ohranjanju in razvoju slovenščine v tujini.

USTVARJANJE ARHIVOV

DANIELA JURIČIČ ČARGO,
Arhiv Republike Slovenije

Spoštovane gospe in gospodje. Sem arhivistka zaposlena v arhivu Republike Slovenije, ki mu tudi zakon o odnosih Republike Slovenije s Slovenci zunaj njenih meja določa pomembno vlogo namreč za vodenje zbirne evidence arhivskega gradiva v zamejstvu in po svetu, ki se nanaša na Slovenijo in Slovence.

Moje delovno področje v arhivu med drugim obsega urejanja in popisovanje arhivskega gradiva, ki je nastalo pri delovanju društev in zvez društev ter gradiva zasebnikov, zato sem svoj referat tudi omejila na področje svojega delovanja, čeprav nastaja arhivsko gradivo izseljencev tudi na drugih ravneh. Rada bi vam v kratkih črtah predstavila strokovna gradiva za določanje arhivskega gradiva, ki nastaja pri delovanju društev arhivskega gradiva posameznikov ter opozorila na njegov pomen, ki ima za slovenske izseljence, slovensko državo in nenazadnje tudi za priseljenke države.

Kot predstavnica arhiva moram omeniti, da se v našem gradivu hrani arhivsko gradivo več kot 100 različnih društev nastalih na področju današnje Republike Slovenije, društev, ki se nanašajo na delovanje Slovencev v zamejstvu in v nekdanji Jugoslaviji ter gradivo nekaj izseljenkih društev. Med več kot 400 osebnimi fondi je v našem arhivu tudi več fondov slovenskih izseljencev Luja Adamiča, Friderika Barage, Tineta Debeljaka, Marjana Marolta, Janeza Planinška, Bogomila Remca, Janka Roglja in drugih. Vsi omenjeni fondi so urejeni, popisani in dostopni za uporabo v čitalnici arhiva.

Ko sem se pripravljala na današnje srečanje in pregledovala literatu v zvezi z mojo temo sem ugotovila, da je v minulih 15, 20 letih bilo veliko narejenega na področju osveščanja izseljencev o gradivu, ki nastaja pri njihovem delovanju v novih domovinah bodisi v znanstvenih publikacijah, bodisi v poljudnih, ki sta jih imeli na razpolago tudi izseljenci na primer v časopisih Rodna gruda in Slovenski izseljenski koledar, ki jih je izdajala slovenska izseljenska matica.

Na temo arhivskega gradiva je bilo organiziranih več seminarjev za izseljenske arhivarje na katerih so se tudi praktično seznanili z urejanjem in popisovanjem gradiva. V tem času so bile objavljene tudi študije o stanju izseljenkega arhivskega gradiva na osnovi terenskega dela med izseljenci. Arhivsko gradivo se je urejalo in popisovalo na osnovi urejenega gradiva so tiskane

publikacije o delovanju slovenskih izseljenskih društev v preteklosti in na koncu objavljena so bila priporočila za evidentiranje, odbiranje, popisovanje in hrambo arhivskega gradiva. Vsa ta prizadevanja in raziskave so bile narejene z namenom, da se čim bolj sistematično zbere, evidentira in uredi arhivsko gradivo slovenskih izseljencev ne glede na to kje, kako in pri kom je nastalo. Saj je splošna ocena, da je to gradivo ogroženo. Povsod kjer so se Slovenci izsiljevali v večjem številu so iz potrebe po sodelovanju, druženju, medsebojni pomoči, negovanju slovenskih tradicij in jezika nastala društva in združenja različnih oblik, kulturna, podporna, šolska in druga. Ob njihovi bogati dejavnosti je nastalo razno gradivo, knjižnično, muzejsko, umetniško, dokumentarno. Del dokumentarnega gradiva, ki je lahko pisano, risano, tiskano, fotografirano, filmano, fonografirano, magnetno, optično ali kako drugače zapisano ima trajen pomen in je naša kulturna dediščina ter ga imenujemo arhivsko gradivo. Arhivsko gradivo se odbira iz dokumentarnega gradiva z vrednotenjem, ki ga na podlagi splošnih določil opravljajo arhivi. Pri odbiranju arhivskega gradiva se upoštevajo načela potreb znanosti in kulture, potreb trajne pravne varnosti oseb, pomembnost vsebine gradiva, specifičnost dogodkov in pojavov v določenem času, specifičnost kraja ali območja nastanka in ta dejavnik je pri izseljenskem arhivskem gradivu zelo pomemben, potem pomen avtorjev, izvirnost dokumentov, podatkov in informacij, notranje in zunanje značilnosti gradiva in podobna merila.

Pri društvih in tudi priseljskih za arhivsko gradivo lahko na osnovi takšnega vrednotenja označimo naslednje kategorije dokumentarnega gradiva: gradivo, ki dokazuje pravni status društev, registracija, prenehanje delovanja, preimenovanja,

Božidar Jacak (1899-1989)

gradivo, ki ureja delovanje društva, pravila, pravilniki, statuti, gradivo, ki dokazuje premoženjsko stanje društva, to je lastništvo nad nepremičninami, tehnična dokumentacija, kot so načrti objektov, opreme, osnutki plakatov, diplom, gradivo, ki dokumentira delovanje društva, zapisniki zborov, odborov, sekcij, zapisniki vseh javnih srečanj, posvetovanj, seminarjev, finančnih programi, zaključni računi, gradivo, ki dokazuje članstvo društva, razne evidence članov, kot so imeniki, sezname, kartoteke, gradivo, ki na poseben način dokumentira društveno življenje, to so društvene kronike, spomini, intervjuji, slavnostni govori, drobno tiskano gradivo, fotografski posnetki, plakati, časopisni članki, ocene kritikov društvu in vidnih posameznikov, gradivo, ki dokumentira korenspondiranje društva z ostalimi društvi in posamezniki, publikacije društva, filmsko gradivo ter vzorčni primeri gradiva, kot so članske izkaznice, vstopnice, potrdila. Omenjene kategorije gradiva nastajajo pri več ali manj vsakem društvu, seveda po podrobnejšem pregledu delovanja določenega društva se lahko za arhivsko gradivo štejejo tudi druge kategorije, ki so značilne le za to društvo, pač glede na njegovo specifično področje delovanja, vendar se v te podrobnosti tukaj ne bi spuščala.

Nasproti organizirani dejavnosti slovenskih izseljencev, ki pričajo delovanju na ohranjanju domačega izročila in vključevanju izseljeniških skupnosti v novo okolje se nahaja osebno arhivsko gradivo posameznikov, izseljencev. To gradivo daje drugačen vpogled v isto problematiko, pogled posameznika na življenjsko stvarnost vključevanja v novo skupnost. Pogled v drugod nezapisane plati življenja in je kot takšen pomemben kamenček v mozaiku razumevanja izseljenstva kot takega. V tem kontekstu je pomembno arhivsko gradivo vidnejših posameznikov, ki so se odlikovali s svojim delovanjem na kulturnem, gospodarskem, umetniškem, političnem ali kakšnem drugem področju ter arhivsko vseh drugih posameznikov, ki so s pisanjem pisem, dnevnikov, spominov, s fotografiranjem, snemanjem ali na kakšen koli drugi način dokumentirali svoja doživljanja do izselitve ter življenje v novi skupnosti. Arhivsko gradivo posameznikov je zelo težko kategorizirati saj je odvisno od posameznikovega poklicnega in zasebnega življenja. Gradivo posameznikov je tudi težko zbrati, saj je povezano z osebnimi človeškimi usodami ter vsebuje številne osebne dokumente na katere je posameznik, ki ga je ustvaril ali njegova družina navezana.

V splošnem pa vseeno kot arhivsko gradivo posameznikov lahko označimo naslednje kategorije gradiva, to so: osebni dokumenti, kot so krstni rojstni listi, spričevala, diplome, potne in druge uradne listine, korenspondenca, ki jo lahko razdelimo na uradno in osebno, gradivo, ki se nanaša na posameznikovo poklicno udejstvovanje in izvira iz njegovega dela, to so predavanja, govori, članki, literarni zapisi, gradivo umetniškega ustvarjanja, izumi, patenti, projekti, študije in podobno gradivo. Potem je tukaj gradivo, ki se nanaša na posameznikovo ustvarjanje, kot so: dnevniški zapisi, spomini, intervjuji, časopisni izrezki ustvarjalcev, kritike in ocene del, fotografsko, filmsko in avdio gradivo.

Na koncu bi samo poudarila, da je izseljensko arhivsko gradivo zgodovinsko pričevanje o slovenski prisotnosti življenju in delu slovenskih skupnosti in posameznikov o priseljskih državah, ter njihovem deležev in vlogi v kulturnem, gospodarskem, znanstvenem, političnem in siceršnjem razvoju teh držav. Istočasno je to gradivo del slovenske zgodovine, ki se je dogajala zunaj ozemlja matične države in predstavlja pomemben delež ustvarjalnosti in delovanja lastnega naroda, vendar vse te trditve držijo le v primeru, da je izseljensko arhivsko gradivo ohranjeno, evidentirano, urejeno in popisano. V tem primeru je neprecenljive vrednosti za raziskovanje

slovenskega izseljenstva, za ohranitev spomina na delovanje in ustvarjanje izseljencev, saj nam neposredno dokumentira in izpričuje njihovo navzočnosti in ne nazadnje pripomore pri ohranjanju vezi, prihodnjih generacij z njihovimi slovenskimi koreninami. In tukaj je pomemben delež vsakega izmed nas, da na to gradivo opozarjamo in ga po lastnih močeh poskušamo ohraniti prihodnjim rodovom. Hvala za pozornost.

DAN SAMOSTOJNOSTI IN ENOTNOSTI

Tako kot vsako leto, je tudi letos Veleposlaništvo Republike Slovenije v Beogradu organiziralo sprejem ob Dnevu samostojnosti in enotnosti za predstavnike Slovencev živečih v Srbiji. Letošnjega sprejema so se udeležila tudi visoka gosta z Urada za Slovence v zamejstvu in po svetu iz Ljubljane, g. Zorko Pelikan, državni sekretar, ter njegov sodelavec, g. Jurček Žmauc. Prisotne goste je najprej z izbranimi besedami pozdravil Veleposlanik Republike Slovenije, gospod Miroslav Luci, nato pa sta prisotne nagovorila tudi msgr. Stanislav Hočevar in gospod Zorko Pelikan.

Sprejemi, ki jih za Slovence v Srbiji organizira Veleposlaništvo, so priložnost, da se srečajo in pogovorijo predstavniki vseh slovenskih društev v Srbiji, ter Slovenci, ki so na različne načine aktivni v tukajšnjem družbenem in gospodarskem življenju. Letos je to bilo še bolj poudarjeno, saj so predstavniki društev Slovencev v Srbiji imeli dragoceno priložnost, da se še posebno sestanejo z gostoma iz Urada za Slovence v zamejstvu in po svetu. Gospod Pelikan in gospod Žmauc sta se s predsedniki in predstavniki društev pogovorila o težavah in nedoslednostih pri reševanju prošelj za pridobitev državljanstva, ter o aktivnostih v društvih. Zanimala sta se za delovne načrte in poudarila, da je prednost treba dajati projektom, ki se nanašajo na mlade, obenem pa je treba podpirati dopolnilni pouk slovenščine ter razvijati zavest pri starših o pomembnosti ohranjanja slovenskega jezika pri otrocih. V tem smislu je Urad za Slovence v zamejstvu in po svetu zelo odprt za sodelovanje in pomoč v organizaciji projektov.

Maja Đukanović

JEZIKOVNI KOTIČEK

Jezik, jezika, jeziku, jezik, jeziku, z jezikom...

Dva jezika, dveh jezikov, dvema jezikoma,

dva jezika, dveh jezikih, z dvema jezikoma

Trije jeziki, treh jezikov, trem jezikom,

tri jezika, treh jezikih, s tremi jeziki

Skratka: Jezikovni kotiček

V teh mrzlih zimskih dneh si lahko privoščimo kakšen trenutek tudi za poezijo, za katero v naglici vsakdana pogosto ne najdemo časa. Iz srca vam priporočam pesmi Borisa A. Novaka, vodilnega slovenskega pesnika, ki je do sedaj objavil celotno vrsto pesniški zbirki.

Iz zbirke Obredi slovesa (2005)

IZBRISANI

Najhuje se je posloviti in ostati.

V istem mestu. Na isti cesti. V isti hiši. Obstati pred zaklenjenimi vrati z zamenjano ključavnico, nečisti,

nevidni sosed. Človek brez pravice do sebe. Tujec sredi hrupne množice. Vsi vedo, kako. On ne. Ne pozna resnice in ne zna prestopiti čarne krožnice.

Čeprav doma, vsi pravijo, da je na tujem. Izgnan globoko vase, kjer potuje. Notranja emigracija je strašna veda.

Morda bo treba stran. Morda bo treba dokončno izpod sence tega žleba. Morda ta meja ni tako visoka.

Morda na drugi strani čaka roka. Tam bo vse to nekoč na glas povedal.

Njegov je molk, njegova je beseda.

Boris A. Novak na dopolnilnem pouku slovenščine

Na urah slovenščine smo že lani brali pesmi Borisa A. Novaka. V soboto, 18. novembra 2006 nas je tudi obiskal. Prišel je, ko smo imeli običajno uro, mi pa sploh nismo vedeli, da pride.

Boris A. Novak se nam je predstavil in potem smo se mi (Mina, Urša, Tina, Luka, Jaša in jaz) predstavili njemu. Prebral nam je nekaj svojih pesmi in povedal zakaj jih je napisal. Meni je bila zelo všeč njegova vesela pesmica Mala šala. Prebral je tudi eno zelo žalostno pesem, Balada, zato da bi videli, da niso vse pesmi vesele. Všeč mi je bila tudi njegova pesem Bla, bla, ki se sestoji samo iz teh dveh besed.

Na drugem delu ure nam je Boris A. Novak povedal zgodbo o Mali in veliki luni. Izvedeli smo, kaj se dogaja, ko mi ponoči spimo.

Ura slovenščine, ko je bil Boris A. Novak nam je bila zelo všeč.

Matija Đukanović, 12 let

OTROŠKI KOTIČEK

Božične povezave

Tiskarski škrat je besedne zveze razdelil na dve polovici. Poveži pravi besedi med seboj!

SEVERNI	BOŽIČKU
BOŽIČNA	PESMI
PISMO	BOŽIČKOVA
ADVENTNI	POL
TRIJE	PECIVO
BOŽIČNE	MEDVEDI
SVETA	ZVEZDA
GOSPA	KRALJI
POLARNI	NOČ
BOŽIČNO	VENČEK

Škrat je pomešal črke med seboj! Pomagaj nam prebrati:

BŽOINAČ ZVZEDA = _____

AVENDTIN VČENKE = _____

SEEVRIIN PLO = _____

JLEEN UROLDIF = _____

PSMIO BOIČŽKU = _____

Tokrat je škrat besedo razdelil na dve polovici. Poveži pravi.

BOŽ	DA
DREVE	NJE
ZVEZ	ILA
OKRAS	IČ
PRESENEČE	DA
DAR	SCE
GIRLAN	PA
VOŠČ	ILA
KA	ELI
ANG	KI
PRIČAKOVA	EM
SILVESTRO	NJE
PES	VO

(povzeto po www.zupca.net)

Moji spomini na poletno šolo v Radencih

V času počitnic sem obiskovala Poletno šolo slovenskega jezika v Radencih. To so mi bili najlepši dnevi v Sloveniji. V šolo sem hodila dva tedna, od 29. julija do 12. avgusta 2006. Tam so bili otroci iz celega sveta. Iz Argentine, Amerike, Italije, Nemčije, Hrvaške kakor tudi iz Kitajske. Družili smo se ves čas in pogovarjali v slovenščini. Dopoldan smo imeli pouk, popoldne pa smo imeli različen program. Obiskovali smo znamenitosti v okolici. Bili smo na Kapelskem Vrhu in obiskali smo eno znamenito cerkev. V Ptuj smo šli na Ptujski grad. Tam smo bili v muzeju. Ukvarjali smo se s športom, odbojko in plavanjem. Najlepše mi je bilo na kmetiji katera ima farmo s konji. Tam smo lahko jahali in se vozili v kočiji.

Na koncu smo imeli prireditev v kateri sem sodelovala. Igrala sem na klavirju in deklamirala. Šola mi je ostala v lepem spominu, zato ker sem naučila dosti novega iz slovenščine in tudi spoznala nove prijatelje.

Mina Jocić, 11 let

Maksim Gaspari (1883-1980), Srečno novo leto

Možnosti za učenje slovenščine

V vsaki številki Biltena predstavimo različne možnosti učenja slovenščine. Tokrat vam svetujemo, da otrokom, ki preživijo še preveč časa pred računalnikom predlagate, naj si ogledajo naslednje spletne strani:

www.zupca.net, www.slovenscina.com,

www.ciciban-on.net, www.mladinska.com.

Tu bodo našli veliko zanimivih reči v slovenščini (tudi igrice), za odrasle pa bo tudi zabavno brskanje po slovenskem spletu. Uživajte!

Maja Đukanović

POLETNA ŠOLA

Učenje slovenščine v Ljubljani

Letos sem se udeležila pouka v Poletni šoli slovenskega jezika v Ljubljani. Obiskovala sem predavanja dva tedna v juliju. Pouk smo imeli na Srednji zdravstveni šoli na Poljanah, ki je odlično opremljena z velikimi in modernimi učilnicami in športno dvorano, v kateri smo se včasih popoldan ukvarjali z odbojko ali plezanjem.

Pri pouku je bilo zanimivo in smo se veliko pogovarjali o sodobnih temah, kot so ekologija, genetika, stereotipi, subkulture, izseljenstvo, prisotnost tujk v jeziku... Posebno zanimivo no je bilo, ko smo debatirali o prednostih i pomankljivostih grajenja veterinic kot alternativnega izvora energije v Sloveniji.

Po pouku smo imeli še različne popoldanske dopolnilne dejavnosti. Obiskali smo razstavo "Obrazi Ljubljane", veslali po Ljubljanici, kuhali tradicionalne domače slovenske jedi (golaž, šarkelj, štruklji), ter šli na izlet na Ljubljansko Barje, kjer smo spoznali veliko različnih vrst ptic in seveda komarjev. Ogedali smo si tudi Plečnikovo cerkev, na žalost samo od zunaj, ker je bila zaprta.

Eno soboto smo imeli celodnevni izlet v Idrijo in Posočje. Dopoldan smo obiskali rudnik živega srebra "Antonijev rov" in Vojaški muzej, kjer smo bolje spoznali vojaško zgodovino in obdobje Druge svetovne vojne. Slišali smo še posebej o boju na Soči, o kateri je, kot

vemo, pisal tudi Ernest Hemingway. Popoldne je bilo bolj dinamično. Razdelili smo se v dve skupini, prva je odšla na rafting po Soči. Jaz sem bila v drugi, ki je sla na "soteskanje". Nihče pravzaprav ni vedel, kaj to pomeni, asistenti pa so nam razlagali da bomo: "Sedli na slap in kričali (...?)". Ko smo prišli v športni klub, smo dobili posebne obleke iz neoprena (podobne potapljaškim). Oblečeni smo plezali okrog pol ure v hribe, da bi ugotovili, da soteskanje pomeni: veliki nori naravni tobogan! Ko smo prišli dol so nam vodiči povedali, da je najvišja skala s katere smo skakali bila 12 m visoka.

Zvečer smo ponavadi šli v mesto in smo opazili veliko umetnikov, ki so igrali in plesali na cestah v poletnem navdusju. Najboljši je bil par, ki je iz luga (mila) delal ogromne balončke različnih oblik.

Ko je prišel konec pouka smo se hoteli kot pridni učenci posloviti od lektorice in ji kupiti darilo. Vsi smo zbrali denar in sva s kolegico iz skupine odšli v cvetličarno, seveda neskončno ponosni na najino znanje slovenščine. Prodajalec nama je priporočal "prelepi lonček", ampak se nikakor nismo mogli sporazumeti okoli cene.

Ta večer smo imeli zaključno prireditev in smo prejeli spričevala. Veliko sem se zabavala in upam, da sem se tudi veliko naučila.

Iz srca se zahvaljujem vsem, ki so pokrsbeli za to priložnost.

Marija Družijanić

NEKAJ O ŠOLI "TAROKA"

Vsak petek ob petih se v klubu vsedemo za zeleno mizo in igramo tarok. Ne delamo nič drugega. Ne gremo v gledališče, na koncerte, obiske, ne pazimo na vnuke. Ta dan imamo vsi samo za igro s kartami Tako zelo je važno da z dodeljenimi kartami naredimo najboljšo kombinacijo in da jo najprilnejše odigramo, da za ostale skrbi ni čas. V teh urah, je edino važno da ne izgubimo Monda ali pa Pagata. Ne igramo za denar, je pa zato čast veliko bolj važna. Med igro tudi ne govorimo veliko, govorimo pa izključno Slovensko. Pri igri in ljubezni se je vedno najlažje ispolnilo znanje manj rabljenega jezika. Ne kregamo se. V nekaterih družbah je to zelo uobičajeno. Mi se trudimo, da uporabimo čim več od številnih kombinacij. Tarok je igra, ki rabi veliko časa in paznje, zato pa daje tudi veliko zadovoljstva. Vsi tarokisti vedno uživajo v igri. Ni nas veliko stalnih članov, vabimo pa vse, ki bi se radi naučili taroka, ali pa samo ispolnili svoje znanje, da se nam priključijo vsak petek ob petih, Višegradska 23, prvo madstropje, za zeleno mizo. Ljubica pravi da je zdravilno.

Učiteljica taroka
Ana Nuša Juvanc-Gerden

SLOVENSKE NARODNE JEDI

Predstavljamo slovenske narodne jedi, ki so po etnoloških virih in podatkih sestavni del materialne kulture slovenskega naroda oz. del naše kulturne dediščine. Po nastanku, pomenu in značilnostih, te jedi razlikujemo od danes, pogojno povedano, splošno bolj znanih sodobnih receptov meščanske in internacionalne kuhinje. Neredko so posamezne narodne jedi nastale v zvezi z različnimi ljudskimi običaji in praznovanji. Jedi bodo predstavljene po slovenskih pokrajinah kjer so nastale, kadar je o tem dovolj gotovih krajevnih virov. Prizadevali si bomo v vsakem primeru slediti avtentičnosti receptov, čeprav posamezni tudi ne bi bili popolnoma v skladu s sodobnim zahtevom zdrave prehrane.

Tržaški vampi

Sestavine: 1 kg kuhanih vampov, 2 žlici olja, 10 dkg suhe slanine, 1 čebula, 3 stroki časna, 1 žlička paprike, 2 žlici paradižnikove mezge, 2 žlici drobtin, lovorov list, sol, 1/2 dl kisle smetane, peteršilj.

Kuhane vampe zrežemo na zelo tanke rezance. Na olju zrezani ali sesekljeni slanini rumeno prepražimo seseklano čebulo in česen. Dodamo papriko, paradižnikovo mezgo, drobtine in še malo pražimo, nato prilijemo prav malo vode in kuhamo 1/4 ure. Pridenemo vampe, lovorov list in po okusu solimo. Biti mora gostljato. Vre naj počasi še kake 1/2 ure. Nazadnje primešamo in sesekljan

peteršilj. K vampom ponudimo polento, žgance, krompir v kosih in podobno.

Ribniški štrukeljci

Sestavine: 1/2 kg starega belega kruha, suha juha, 3 jajca, 1/2 kg narezanega suhaga mesa

Kruh zdrobimo in navlažimo s suho juho. Zmešamo z jajci in na kocke narezanim mesom. Oblikujemo do 20 cm dolge štrukeljce in jih zavijemo v vlažen, dobro ožet prtič (kot štfuklje).

Povijemo z nitjo in skuhamo v ostanku suhe juhe. Paziti moramo, da ni preslano. Kuhane štrukeljce odvijemo in ohladimo. Ponudimo jih k narezku, k šunkii ali tudi s solato.

Koroški šarkelj

Testo: □ kg moke, 10 dkg masla, sol, 3 rumenjaki, 3 dkg kvasa, 10 dkg sladkorja
Nadev: 20 dkg rozin, žlička zmletega cimeta, 10 dkg sladkorja

Iz moke, umešanja iz masla, rumenjakov in sladkorja, postavljenega kvasa, soli in mleka zamesimo testo. Vzhajano testo razvaljamo za 1 cm na debelo, potresemo z rozinami, cimetom in sladkorjem. Zavijamo in damo v model za šarkeljne. Ko ponovno vzhaja, pomažemo z jajcem (v tem primeru tudi z ostanki beljakov) in spečemo.

Jadranka Karan Uršič

MIKLAVŽ

Čeprav letošnja zima v Beogradu poteka brez snega, smo v Društvu Sava le pričakali Miklavža. Učenci, ki obiskujejo dopolnilni pouk slovenščine so se zbrali s svojimi starši v učilnici, ki je za to priložnost bila lepo okrašena. Učiteljici sta pomagali Ana in Danijela, študentki slovenščine, ki ju je zanimalo, kako se ta praznik sploh praznuje, ter Katarina, Lukcova in Markova mama. Matijina in Ivova stara mama je spekla parkeljne iz testa za vsakega otroka, Toma Jakoš pa je priskrbel kostim. Sokove in sladkarije so prinesli starši.

Ko smo se vsi zbrali, so otroci klicali Miklavža in ta se je kar na lepem prikazal na vhodnih vratih. Otrokom je prinesel taka darila, kot so jih dobivali otroci nekoč - pomaranče in piškote, v vrečki pa je bila tudi otroška knjiga. Za zahvalo so

učenci recitirali pesmice, ki so se jih v tem polletju naučili. Ker so letos bili zelo pridni, sploh ni bilo potrebe, da bi prišli tudi parkeljni! Miklavž jih je pohvalil in jim zaželel, da bi tudi letos bili pridni in se veliko naučili.

Da bi Miklavž sploh prišel k otrokom iz Društva Sava sta se (tudi) letos zelo potrudila Dina Tomić in Aleksandar Vojinović.

Maja Đukanović

MARTINOVANJE

Da smo mi Slovenci zelo radi dobre volje in veseli, smo spet dokazali na čudovitem praznovanju za Martinovo.

Dvorana, ki jo ima Društvo v najemu, je bila zvečer 15.11.2006 polna članov in prijateljev Društva. Klepet je zažuborel. Začelo se je z Zdravljico.

Gosrod Ivan Debeljak, ki je zaslužen, za uvedbo Martinovanja v našem Društvu, je zaigral na svoji diatonski harmoniki in uspel ustvariti vzdušje sproščenosti. Zavrteli smo se v ritmu valčkov in polk.

Iz Vipavskih vinogradov je prispel mošt. Gospa Milojka Simeunović ga je po trgatvi pripeljala in ker je bil predober, ga kar kmalu ni bilo več. Priskrbela je gospa Milojka še druga starejša Vipavska vina in pijače ni zmanjkalo. Dovolj je bilo na mizah tudi vseh vrst dobrot, ki se jih člani po dogovoru pripravili, a žlahtna kapljica je otrpela pot slovenski pesmi, ki je vedro odjeknila iz naših src. Tako je kar prehitro minil večer našega praznovanja. Nova medsebojna povezanost, dobra volja in želja, da se najdemo spet skupaj, nas je spremljala, kc smo odhajali donov.

Ivana Miljković

IV KONCERT SLOVENSКИH PESMI IN POEZIJE NOVI SAD 17.11.2006

Mladi glasbeniki in člani Društva Slovencev "Sava", smo se udeležili IV koncerta Slovenskih pesmi in poezije 17.11.2006 v Novem Sadu, kot skupnega projekta. Bil nas je poln avtobus. Koncert se je začel okoli 19. ure v lepi in akustični dvorani sinagoge.

Po pozdravni pesmi "Zdravljica" (besedilo Franc Prešern, uglasbil Jože Leskovar), ki jo je zapel Komorni mešani zbor DS Kredarica, sledil je nagovor predsednika DS "Kredarica g. Alberta Kužnerja. Pozdravil je vse udeležence, goste in posebej Veleposlanika RS v Srbiji g. Mirosłava Lucija z soprogo, atašeja za kulturo g-o Tatjano Kovačič, ter ex-predsednika Judovske občine, ki je nazočim zaželel ugodno bivanje v tej lepi dvorani.

Program je nadaljeval pevski zbor Kredarica ob klavirski spremljavi Jožefa Riterja in zborovodkinjo Suzano Gros. Zapeli so znano Mozartovo "Ave verum", "Oče naš" prir. Jože Leskovar in velikonočno, "Skalovje groba se razgane L. Kreka.

Nato smo prisluhnili izbranim verzom iz pesniške zbirke "Erotika" Ivana Cankarja in ljubezenskih pesmi Ivana Gradnika: V mraku, Pričakovanje in Pismo. Recitali so mladi člani društva Kredarica.

Člani DS "Triglav" iz Suboice (klavir štiriročno) so najprej zaigrali "Ruski ples" P.I. Tchaikovskega, nato pa uvertiro za opero "Figarova ženitev" W.A. Mozarta. Potem so člani mešanega zbora "Triglav" zapeli dve prekmurski narodni Jaz pa eno ljubico imam in Teče mi vodica, ter Pozimi pa rožice ne cveto (pr.Jože Leskovar), Moj očka ima konjička dva (narodna), ter Jurjevanje

Emila Adamiča. Ob klavirski spremljavi prof.Julije Kunove in dirigentki Ani Sarkany so lepo in ubrano zapeli.

Nato se je predstavilo DS "Kula" iz Vršca z dvema slovenskimi narodni šetala po gozdu in Gremo na štajerko, ki jih je zapela Katica Ristić tako vneto in lepo, da je dobila zelo dolg aplavz.

Po kratki pavzi se je predstavil Mešani zbor DS "Planika" pod vodstvom dirigentke Daniele Avram, ki je zapel štiri pesni: Kje so moje rožice (narodna), Lipo (Davorin Jenko), in narodni Sem deklica mlada in Moj očka ima.

Naslednja predstavitev je bila DS Sava iz Beograda. Najprej je Ivan Debeljak na diatonični harmoniki zaigral Okroglo polko (L. Slak), nato so pa mladi člani društva izvedli skladbo Strunam - Hommage Francetu Prešernu in Davorinu Jenku, ki jo je za solista, komorni zbor in klavirski kvartet priredila prof. Anica Sabo. Izvajalci so bili Ivan Nino Debeljak solo bariton, Adriana Sabo klavir, Nevena Glišić flavta, Tijana Glišić violina, Imre Sabo violina, spremljajoči vokali Dina Tomić, Andrea Tomić in Irena Jakoš. Veliko uživanje je bilo poslušati to skladbo, ki jo je Anica Sabo priredila z občutkom in vneto izvedli mladi člani DS Sava.

Veliko zadovoljstvo in prijetno presenečenje so nam priredili člani Slovenske skupnosti "France Prešern" iz Niša, ki so se prvič predstavili poslušalcem. Kratek uvod - Prešeren, veliki poznavalec slovenskega jezika je lepo in z občutkom podala Meri Jovanović. Ob klavirski spremljavi Nenada Stošića in dirigentsko palico Slobodana Kodele je komorni zbor zapel znano Tam kjer murke cveto (brata Avsenik), V tihi noči (pr.Jože Leskovar), Večerna (A.M.Slomšek - pr. Jože Leskovar), Gor čez izaro (Fr.

Treiber - pr. Jože Leskovar in narodno Ko so fantje proti vasi šli (pr. Jože Leskovar). Ubrano in lepo petje komornega zbora SKS "Franc Prešern" iz Niša.

Potem smo prisluhnili komorni glasbi, katero so izvajali posebni gostje željka Sponza-Verbič harfa, Balaž Florijan violina, ki so igrali Andaluzijsko romanso Pabla de Sarasate in Barkarolo žaka Ofenbaha, ki jo je zapela Marta Balaž.

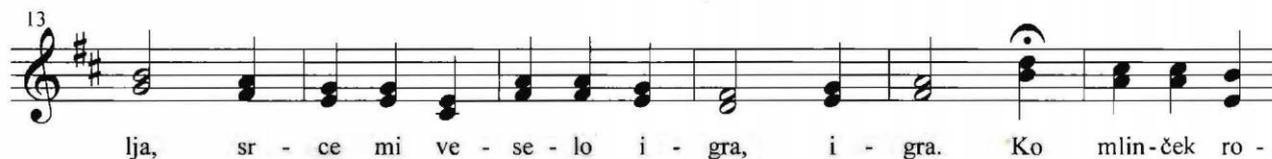
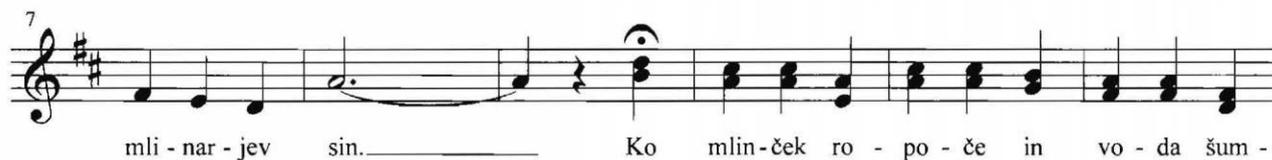
Komorni mešani zbor "Kredarica" je potem zapel Da sem jaz ptičica (Oton župančič - ugl. Mihael Rožanc), ter znano Zabučale gore (pr. Jože Leskovar), z znano zavzetostjo in občutkom dirigentke Suzane Gros. Na koncu srečanja sta zbora Kredarica in Planika zapela Pesem sužnjev iz opere Nabucco G. Verdija in venček ljudskih pesmi, ki gaje priredil Igor švara. Nato se jim je priključil še komorni zbor France Prešern in so skupaj izvedli pesem bratov Avsenik "Slovenija, od kod lepote tvoje". Lepše pesmi niso mogli izbrati za zaključek tega srečanja, ki je izpolnila srca vseh poslušalcev.

Po koncertu nas je g. Albert Kužner vse povabil v nove prostore DS "Kredarica" na mali prigrizek in pijačo. Vesli, polni lepih vtisov in malo utrujeni, smo se vrnil v Beograd okoli polnoči.

Ludvik Pucelj

SLOVENSKE LJUDSKE PESMI

OB BISTREM POTOKU

Le teci mi voda lepo
na veliko mlinsko kolo.
Ko kamen vrti se in žito drobi,
že moka se v skrinjo praši.

Če mlinček pri miru bi stal,
bi mlinar in kmet žaloval,
in jokal otrok bi in tožil glasno,
kako je brez kruha hudo.

© 2004 Vladimir Uršič

SEMINAR ZA PROSTOVOLJNO DELO V NOVEM MESTU

Društvo za razvijanje prostovoljnega dela Novo mesto je nevladna, prostovoljska, človekoljubna in neprofitna organizacija, ki deluje v javnem interesu na področju socialnega varstva. Njihovo temeljno poslanstvo je širjenje in razvoj prostovoljnega dela, predvsem na področju socialnega varstva, vzgoje in kulture, ustvarjanje pogojev za dvig kakovosti življenja otrok in mladostnikov ter promocija vrednot solidarnosti, strpnosti in medkulturnega dialoga.

Svoje poslanstvo Društvo za razvijanje prostovoljnega dela uresničuje tudi na področju mednarodnega sodelovanja, katerega cilj je poleg medkulturnega učenjatudi prenos izkušenj in znanja na področju prostovoljnega socialnega delapartnerskim organizacijam, tudi slovenskim kulturnim društvom na področju Jugovzhodne Evrope.

Društvo za razvijanje prostovoljnega dela Novo mesto - DRPD je že tretje leto zapored organiziralo mednarodni seminar "Od ideje do izvedbe projekta" v času od 29. novembra do 3. decembra 2006 v Novem mestu. Udeležilo se ga 17 predstavnikov partnerskih organizacij iz Bosne in Hercegovine, Srbije, črne gore, Hrvaške ter Italije. Primarni namen srečanja je bil organizatorje in mentorje prostovoljnega dela ter vodilne člane društev opremiti z znanjem in veščinami na področju menagementa nevladnih organizacij ter promocija primerov dobre prakse. Seminar je le ena izmed akcij s katerimi želijo prispevati k dvigu kakovosti nevladnega sektorja na področju Jugovzhodne Evrope.

IZ vsake organizacije je bilo povabljen nekaj članov, kakor starejši tako tudi mlajši člani. žal, iz našega Društva se je udeležil seminarja samo Marko Kužnik, drugi pa niso imeli časa, ali so imeli drugačne načrte, ampak pozneje so takšno svojo odločitev obžalovali.

Torej, vse se je začelo 30. novembra, v četrtek zjutraj v Planetu Tuš Novo mesto s prireditvijo ob Mednarodnem dnevu prostovoljcev, ki se drugač v svetu praznuje 5. decembra, ampak letos so bili malce zgodni zaradi nas, udeležencev seminarja. Uradna otvoritev seminarja je bila istega dne popoldne. Temo DELAMO SKUPAJ ZA PRAVIČEN SVET nam je predstavila Branka Bukovec, sekretarka na Društvu za razvijanje prostovoljnega dela Novo mesto, Dubravka Hrovatič iz Centra za socialno delo Novo mesto pa nam je predstavila temo TEORIJE IZBIRE IN MOTIVACIJA.

Poleg Društva za razvijanje prostovoljnega dela iz Novega mesta, so se seminarja udeležili tudi Društvo za razvoj dobrovoljnog rada iz Jagodine, Zveza Slovencev v Republiki Srbski iz Banje Luke, Slovensko kulturno društvo Cankar iz Sarajeva, Slovenski dijaški dom Srečko Kosovel iz Trsta, Kulturno društvo LIPA iz Bazovice ter Omladinski centar Herceg Novi.

V petek, 1. decembra smo se napotili proti Ljubljani. že ob 10h smo bili v Informacijsko - dokumentacijskom centru Sveta Evrope, kje nas je čakal zelo naporen program: PRIORITETNE NALOGE SVETA EVROPE V LETU 2007, Liana Kalčina, direktorica IDC Sveta Evrope; DELOVANJE SLOVENIJE NA PODROČJU RAZVOJNEGA SODELOVANJA IN HUMANITARNE POMOČI, Marija Adanja, veleposlanica na Ministrstvu za zunanje zadeve; MEDNARODNO SODELOVANJE MLADINE, predstavnik Urada RS za mladino; predstavitev programa MLADINA V AKCIJI, predstavnik agencije MLADINA MOVIT; SOFINANCIRANJE PROGRAMOV V LETU 2007, Tadej Bojnec, podsekretar Urada za Slovence v zamejstvu in po svetu. Potem smo šli na obisk nevladni organizaciji SKALA, kje so nam govorili o svojem programu MLADINSKA ULIČNA

VZGOJA. V tej organizaciji smo srečali Miloša, prostovoljca iz Beograda, ki je že 6 mesecev na razmenjavi v Ljubljani.

Odhod v Ljubljano ni predvideval le uradnih obiskov in predavanj, po kosilu smo imeli organiziran obisk kulturnih znamenitosti Ljubljane in smo najeli vodiča. Takrat smo videli, da je veliko reči, ki jih o Ljubljani še vedno ne znamo, čeprav smo že večkrat pred tem bili v Ljubljani in slišali o njeni zgodovini. Ko smo prišli nazaj v Novo mesto, smo mlajši šli na kratko (do petih zjutraj) do mesta, in smo se imeli super, ampak je v mestu živo samo ob petkih in ob sobotah, ko se študenti vrnejo domov za vikend.

V soboto smo imeli zelo pomembno in koristno predavanje. O Delovanju NVO z vidika informiranja, pridobivanja sredstev, razvojnega sodelovanja in mrežnega povezovanja nam je govoril Jože Gornik, direktor Zavoda Centar za informiranje, sodelovanje in razvoj nevladnih organizacij. Po kosilu smo evalvirali skupne aktivnosti v letu 2006 in načrtovali skupne projekte za leto 2007. Po večerji smo imeli družabni večer in smo se vsi skupaj, starejši in mlajši, lepo zabavali do pozno v noč.

V nedeljo se je bilo težko zbuditi in smo zamujali s programom. Na vrsti so bili zaključki in evalvacija seminarja. Vsi smo obljubili, da bomo v prihodnjem letu še več sodelovali in imeli veliko skupnih akcij. Po kosilu je začel odhod udeležencev in je bilo zelo težko posloviti se, ker smo se v teh nekaj dneh navezali drugi na druge.

Tudi ta seminar je bil zelo koristen, ne samo zaradi stvari, ki smo jih se naučili, temveč zaradi novih poznanstev in stikov z drugimi slovenskimi društvi, utrjevanja starih prijateljstev in tudi deljenja izkušenj ter možnosti za sodelovanje. Upam, da ne bom edini, ki ga vse to zanima in, da bodo drugo leto na ta seminar šli drugi člani in se imeli enako lepo kot mi, ki smo bili na dosedanjih treh seminarjih. Močno upam, da bo letos tudi naše Društvo organiziralo nekaj podobnega v Beogradu...

Marko Kužnik

Koncert u Zrenjaninu JESENSKA SREČANJA

V organizaciji društva Slovencev "Planika" iz Zrenjanina je v narodnem gledališču Toša Jovanović 21.10.2006 organiziran dobrodelni koncert. Zbrana sredstva so namenjena porodniškem oddelku Splošne bolnišnice "Dr. Đorđe Jovanović". V realizaciji te plemenite akcije so poleg članov društva "Planika" svoj doprinos dali tudi člani društva "Kredarica" iz Novega Sada, "Triglav" iz Subotice in "Sava" iz Beograda. Kot poseben gost je nastopil Đorđe Balašević

Društvo "Sava" je predstavil Ivan Debeljak, ki tudi sicer pogosto sodeluje na podobnih slovenskih manifestacijah. Na avtentični diatonični harmoniki je izvedel veselo Polko in zapel znano Vinsko pesem. Poleg Ivana Debeljaka je svoj doprinos dal tudi član društva "Sava" Janko Brezovar, ki je izjemno pretresljivo govoril verze Franceta Prešerna.

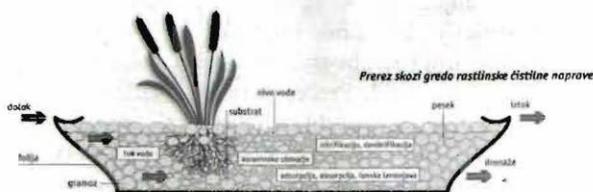
Dogodku so prisostvovali tudi predstavniki ambasade Republike Slovenije v Beograda, ter predstavniki društev Slovencev in prebivalci Zrenjanina. Po končanem koncertu so prisotni še nekaj časa ostali skupaj ob prijetnem druženju.

Anica Sabo

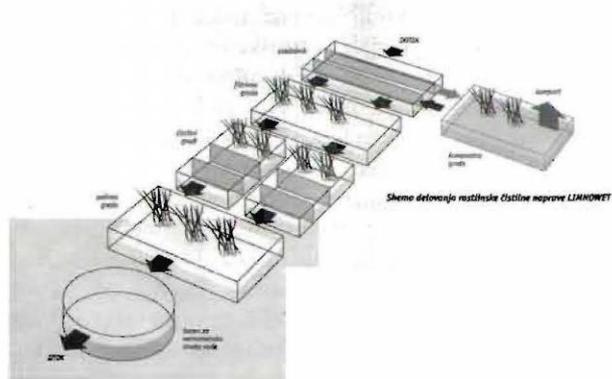

REVOLUCIJA TRSK

Vedno večja potreba po virih zdrave, neoporečne vode, je posledica demografske eksplozije, razvoja kmetijske in živinorejske proizvodnje, ter novih tehnologij. To so glavni vzroki onesnaževanja podzemnih voda in pomanjkanja kvalitetne vode v svetu in pri nas. Klasične naprave za čiščenje onesnaženih odpadnih voda imajo visoko ceno, zato je izražena potreba po uporabi ekonomsko bolj opravičenih metod.

V preteklih 20-ih letih so sistemi za naraven način čiščenja onesnaženih voda - Rastlinske čistilne naprave - Constructed wetland - pobudili veliko pozornost tako v svetu, kot doma. Biološko čiščenje pomeni, da se uporabljajo večje močvirske rastline (Trstika, Rogoz...), katere s svojim stebлом omogočajo dotok dušika v cono korenineskoga sistema, s čimer omogočajo

razvoj aerobnih mikroorganizmov poleg obstoječih anaerobnih mikroorganizmov, kateri razgradijo polutanate. Podjetje Limnos iz Ljubljane je pod vodstvom prof. dr. Dani Vrhovška to tudi preizkusilo. Limnos je podjetje za uporabno ekologijo, ki se ukvarja z biološkimi sistemi za čiščenje onesnaženih odpadnih voda. Kot pionirji v tem področju so dosegli svetovno priznane rezultate. Podjetje Limnos je za sanacijo starih deponij dobilo

nagrado Lillehamer za l. 200, na znameniti manifestaciji Evreka v Bruslju.

Kot inženir kmetijstva, zaposlen v vodnem gospodarstvu, v Pančevu, mestu katero je ekološka črna pika, sem bil mnenja, da

se problem odpadnih voda lahko reši na biološki osnovi. Zato sem l. 2003 organiziral sem službeno pot v Slovenijo, kjer smo se seznanili z uporabo Rastlinskih čistilnih naprav od Ormoža, prek Celja in Ljubljane do Kopra. Spoznali smo se z rastlinskimi čistilnimi napravami, ki so učinkovite, enostavne za montažo in vzdrževanje. Praktično delajo brez strojne in elektroopreme.

Rastlinske čistilne naprave so sestavljene od zaporednih kaset - bazenov, ki so izolirani z nepropustno folijo in s substratom - kjer se posadijo močvirske rastline.

Na ta način se obdeluje detoksikacija mineralnih in organskih onesnaževalcev, fiziološko aktivnih materij (fenoli, pesticidi, težke kovine, ...).

Namen uporabe

- Za komunalne odpadne vode (naselja, kmetije, turistični kompleksi)

- Za vode s starih in novih deponij

- Za industrijske odpadne vode

- Za vode s cestnih površin

- Kot terciarno čiščenje pri obstoječih sistemih za čiščenje

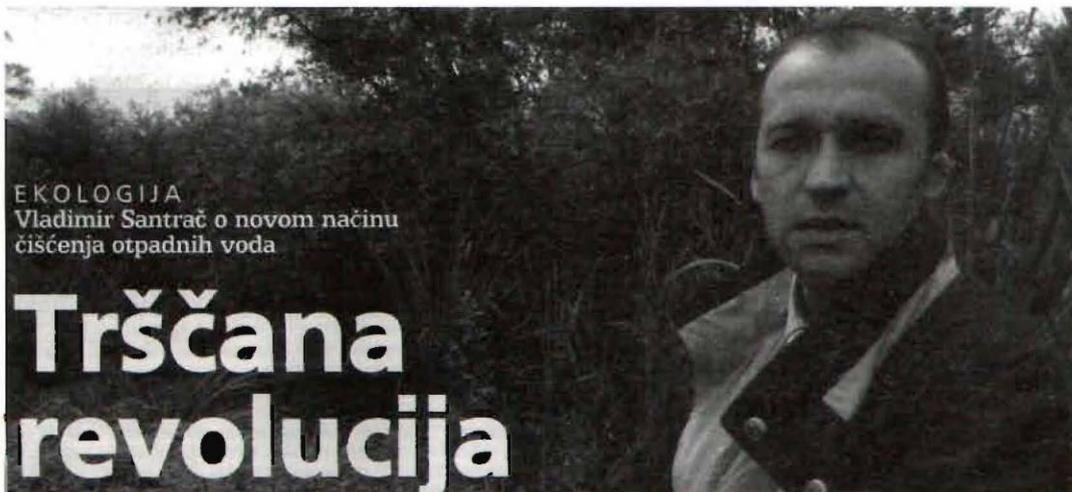
Vode z deponij imajo kompleksno sestavo s težkimi kovinami, detergenti in drugimi onesnaževalci, saj dež spere odpadne vode skupaj z nevarnimi materijami vse do podzemnih voda. Namesto, da bi tako onesnažena voda odhaja do vodotokov, pride do rastlinske čistilne naprave in potem se prečiščena uporablja za namakanje topolov zasajenih na deponiji. To je popolnoma zaokrožen in enoten sistem v svetu.

Številne dežele

Evrope še subvencionirajo izgradnjo takšnih sistemov, ker vedo, da se razerve neosnaženih voda hitro zmanjšujejo, tako da so danes Rastlinske čistilne naprave sestavni del komunalne infrastrukture in niso več predmet preizkušnje.

Kontakt z Limnosom je imel veliko medijsko pozornost, zato upam, da bo takšen sistem zgrajen tudi v našem mestu.

Vladimir Santrač

IZLETI

"ROMANTIKA"

Branislav Hajdinjak je članom Društva "Sava" predlagal izlet z vlakom "Romantika" v Sremske Karlovce. Prvega dne oktobra se je tako skupina osmih ljudi odpravila na proslavo tradicionalnega vinogradniškega praznika "Groždenbala".

Vlak "Romantika" je nekaj posebnega, saj gre za vlak iz preteklosti. Na beograjski železniški postaji smo imeli pred odhodom dovolj časa, da si dobro ogledamo, kaj nas bo to peljalo in ali "Romantiki" lahko zaupamo našo varnost? šest vagonov je potrpežljivo čakalo na potnike. Parna lokomotiva iz leta 1922 je bleščala na soncu. železničarji so preverjali, ali je vse na svojem mestu. Dim se je že dvigal nad lokomotivo. Naš vagon je bil predzadnji, III. razred, edini "drvenjak". Točno ob določenem času smo v jutranjem soncu odšli z beograjske postaje. Ugotovili smo, da je notranjost našega vagona popolnoma lesena, s klopmi, ki so trde za sedenje, vendar lepo oblikovane za hrbtnico. Vse je bilo čisto. Za sopotnike smo imeli mlade ljudi, s katerimi smo se lepo razumeli.

Naš vodja Branislav nas je vprašal, kaj je treba početi

takoj ob odhodu. Nismo vedeli odgovora, on pa je povedal, naj začnemo jesti. Ponudil nam je odlične preste, ki jih je osebno spekel. Zaradi te lepe pozornosti smo se naenkrat čutili kot ena družina. Dokler je lokomotiva počasi sopihala, so se iz zvočnika slišale pesmi iz nekdanjih časov, ko pa je vlak začel drveti, je bil ropot tako močan, da se melodij ni slišalo in če smo hoteli še kaj povedati drug drugemu, smo morali na ves glas kričati. Okna so morala biti zaradi dima zaprta. Naša skupina se je napotila do vagona z restavracijo, kjer je bilo najprijetneje. V njej je bilo veliko ljudi, tujcev in domačinov, natakariji pa izjemno prijazni. Tudi mi smo se okrepčali in nazdravili za srečno pot.

Po skoraj dveh urah vožnje smo v daljavi, nad zelenimi krošnjami, zagledali dva elegantna stolpa - zvonika, ki sta nas prijazno pozdravila obsijana s soncem. Vlak "Romantika" je pred enajsto uro končno prisopihal na postajo v Sremske Karlovce. Vsi potniki smo izstopili, skupina vodnikov pa je že čakala na nas. Mi smo si za vodnico izbrali lepo, mlado, postavno, modrooko dekle. Kasneje smo ugotovili, da se nismo zmotili, ker smo od nje izvedeli za mnoge zgodovinske znamenitosti Sremskih Karlovcev. Dekle nas je pripeljalo do trga Branka Radičevića, kjer je bilo središče

dogodkov. Tu sta bila postavljena dva velika odra za glasbenike: na enem je že močno bobnela glasba. Naša vodnica nam je govorila o zgodovini iz časa Rimljanov. Zvedeli smo, da je bil sam Marko Avrelij zaslužen za vzgojo vinske trte na teh fruškogorskih pobočjih. Sledil je ogled stolnice Sv. Nikolaja. Ker so notranjost ravno prenavljali so tla bila odstranjena in v zemlji smo videli grobnice iz prejšnjih stoletij. Posebno vrednost je tu predstavljal ikonostas. Na drugi strani trga se nahaja veličastna palača semenišča iz leta 1794. Precej okrušenih zidov iz minulih dni. Tu so bila pravila za študij in bivanje zelo stroga, tako da mnogi niso vzdržali. Slišali smo še o kapeli, v kateri so leta 1699. predstavniki Turaje in sil Sv. Aliance podpisali mir. Po letu 1713 postanejo Sremski Karlovci eden od centrov srbske cerkvene kulture. Tu je tudi ustanovljena Vojvodina Srbija v okviru Avstro-Ogrske, kar je sicer bila davna želja srbskega naroda.

Sledil je ogled zaklada patriarhijskega dvora. Občudovali smo slike slavnih slikarjev in predmete še od 15. stoletja naprej. Prišli smo do dvorane, ki je bila obložena z reliefno fino obdelano kozličkovo kožo, kar je redkost. Kot smo slišali, samo v španiji obstaja nekaj podobnega. V drugih prostorih so se nahajale svetniške podobe, bogoslužni umetniški predmeti, ki so jih pred vojno 1991 prinesli iz Vukovarja, Dalja in drugih mest. Naš zadnji ogled je bila karlovška gimnazija, zgrajena leta 1791. V koncertni dvorani je bilo organizirano kratko predavanje. Iz te gimnazije potekajo mnogi srbski kulturni velikani, eden od njih pa je Branko Radičević. Dekleta takrat tu niso imela pravice študirati. Ogledali smo si še knjižnico z 18.000 knjigami, večinoma strokovnih in v tujih jezikih. Pravijo, da je to knjižnico pred požigom ustašev rešil neki nemški oficir, katerega je zanimalo, zakaj so te knjige tako nevarne. Po naključju je eno vzel s kupa, jo pogledal, in videl, da gre za strokovno knjigo v nemškem jeziku. Vse knjige so nemudoma morali vrniti v knjižnico. V gimnaziji obstaja tudi novejša knjižnica s 40.000 knjigami. Gimnazije se nahaja v zanimivi stavbi s kupolo in križem na vrhu. Tu smo se poslovili od naše strokovne vodnice in se ji pristrčno zahvalili za vsebinsko bogato poročanje o zgodovini Sremskih Karlovcev.

Naša skupina je bila že pri koncu svojih moči. Sklenili, da se malo okrepčamo v bližnji gostilni. Odpočili smo se pod ogromno platano, čigar mogočne veje so širile senco daleč okrog. Na desni obali Donave so kuhali ribjo juho, ob poteh pa so bile postavljene mize, oziroma šotori za pokušanje vin. Veličastna Donava je z bogastvom svojih voda hladila ozračje, mi smo pa si izbrali klopi na sami obali.

Ob pol sedmih zvečer nas je vlak "Romantika" odpeljal proti Beogradu, in to z veliko hitrostjo, tako da se je vse iskrilo. Vsi smo menili, da nam je bilo zelo lepo. Srečni smo bili, ker smo v prelepem jesenskem sončnem dnevu veliko doživeli, videli in slišali. Vlak "Romantika" nas je uspel odtegniti iz sedanosti tja v našo mladost, v gimnazijske dni s šolskimi izleti. žal nam je bilo le, da nas ni bilo več, da bi še z drugimi podelili te lepe trenutke.

Ivana Miljković

KNJIŽEVNI VEČER

Predstavitve sodobne slovenske književnosti

Letošnji november je bil zaznamovan s predstavitvijo slovenske književnosti. V Beogradu so gostovali trije slovenski pisatelji, organizatorja teh dogodkov pa sta bila dva: Veleposlaništvo Republike Slovenije in Center za slovenščino na tujih univerzah s Filozofske fakultete v Ljubljani.

V nedeljo, 19.11.2006 ob 19 h je v Domu družine Pavlovič, Gospodar Jevremova 39 v organizaciji Veleposlaništva Republike Slovenije potekalo izjemno zanimivo srečanje Mojce Kumerdej, Ifigenije Simonovič in Borisa A. Novaka z beograjskim občinstvom.

Večer se je začel z glasbenim programom, katerega so pripravili člani Društva Sava. Anica Sabo je kot *hommage* Francetu Prešernu in Davorinu Jenku uglasbila verze *Strune*, tako kot je Prešernov naslov *Strunam* predstavil Davorin Jenko. Kot solist je nastopil Ivan Nino Debeljak, klaviature - Adriana Sabo, violina - Tijana Glišić, flauta - Nevena Glišić, viola - Atila Sabo, kot spremni vokali pa so nastopile Irena Jakoš, Marija Družijanič ter Dina in Andrea Tomić. Po tem kakovostnem glasbenem uvodu so se predstavili gostje iz Slovenije.

Mojca Kumerdej, mlada slovenska pisateljica je znana tudi kot strogi kritik sodobne slovenske plesne scene. Ukvarja se z umetnostjo novih medijev. Objavila je zelo zanimivo zgodbo o stereotipih slovenske folklorne. V njenih pripovedih se vsakdanje teme končajo s presenetljivimi obrati. Mojca Kumerdej je prebrala presunljiv odlomek iz svoje zbirke Fragma iz katere so bile v Srbiji objavljene tri zgodbe, ki jih je prevedla Ana Ristović čar, in sicer: Več kot ženska v reviji Polja, Pod gladino v reviji Koraci in V roju kresnic v reviji Mostovi.

Slovensko žensko poezijo je predstavila Ifigenija Zagoričnik Simonovič, ki je dolga leta živela in ustvarjala v Angliji. Dolgoletno življenje v Londonu je vplivalo na to, da je (bolj) znana v tujini. Bralci njene verze definirajo kot intimne in včasih divje, v vsakem primeru pa gre za pogumno izpovedovanje. Je pesnica, ki svojo umetnost izraža tudi z lončarstvom. Poleg svojih verzov je občinstvu predstavila tudi dela Vitomila Zupana, s katerimi se ukvarja že vrsto let.

Kot pesnik se je na koncu predstavil Boris A. Novak, sicer tudi dramski pisatelj, prevajalec, esejist in profesor teorije književnosti. Iz rojstnega Beograda je prinesel slike pravljičnega otroštva, vanj pa se vrača kot svetovno znani avtor 65 knjig. Njegov zdaj že nenavadno velik opus je namenjen velikim in malim, teme njegovih stavkov in verzov so vesele in žalostne, razigrane in zamišljene, vsakdanje in večne. Književnega večera se je udeležil tudi prevajalec Milan Ordevič, ki je verze Borisa A. Novaka prevajal v srbščino in objavil v zbirki Baštovan tišine.

Večer so zaključili mladi - bodoči prevajalci, študentje Filološke fakultete, ki se fakultativno učijo slovenščino in so za to priložnost prevedli zbirko sodobnih slovenskih zgodb, ki so jo poimenovali Desetka.

Slovenski pisatelji so se v Srbiji mudili več dni. Mojca Kumerdej in Boris A. Novak sta gostovala tudi na Filološki fakulteti, kjer sta imela predavanja in pogovore s študenti. Boris A. Novak je s predavanjem o sonetu gostoval na Filozofski fakulteti v Novem Sadu, kjer je predstavil svojo najnovejšo poezijo. Obiskal je tudi skupino cicibanov izpopolnjevalcev v Društvu Sava. Bivanje v Beogradu so pisatelji uporabili tudi za navezovanje stikov z založniki, poslovili pa smo se z željo, da bi se iz slovenščine v srbščino in obratno kmalu prevajalo tako intenzivno kot nekoč.

Maja Đukanović

SLOVO OD STAREGA LETA 2006.

Ljube moje Slovenčice in Slovenčki, leto se je spet izteklo...

Lansko leto smo tako lepo pospremili v zgodovino, da smo že takrat sklenili, da bomo prednovoletno zabavo prirejali vsako leto, tako da naj bi postala tradicionalna, ravno tako kot martinovanje, ko se veselimo v čast novi zlahtni kapljici.

Priprave so gladko stekle, tako da je vsak dobil svojo nalogo, da na dan slavlja ne bi kaj zaškripalo, da ne bi česa manjkalo in da bi udeležba bila ravno pravnja. Razen svojih članov smo na veselico povabili tudi voditeljico novomeškega pevskega zbora "Jasmin", gospo Marijano Dobovšek s soprogom Jožetom, ki sta se tiste dni mudila v Beogradu.

Pridne ročice so pripravile razne vrste slovenskih dobrot, kot so klobase, zaseka, potica in podobno, v kombinaciji s specialitetami s tukajšnjega podnebja, tako da so se mize šibile. Vse se je zbralo v popolno harmonijo. Tudi dobre kapljice ni manjkalo.

Za vrhunec razigranega razpoloženja je poskrbel gospod Debeljak s svojo harmoniko, ter se je vesela družba poskočno zavrtela po taktih polke in valčka. Zraven smo pa še zapeli po domače, tako da smo občutili, da spadamo skupaj. Naj živi naša mala Slovenija v Srbiji!

Pavla Milovanović

NA PLANINCAH...

PO DOLINI ŠOČE

Bližal se je že avgust, ko sva se z Mirkom dogovorila, da bova, že četrtič, popeljala člane društva "Sava" iz Beograda, ter njihove prijatelje na obhod najlepših gorskih predelov Slovenije: Julijskih, Kamniških, Savinjskih Alp in Pohorja, ter se povzpeli na njihove vrhove, od koder so čudoviti razgledi po vsej Sloveniji.

Čim bolj se bliža dan odhoda, naju z Mirkom, čedalje bolj skrbi, ali bo celoten načrt izpeljan, kot sva si ga zamislila. Čeprav sva program do nianse preštudirala in vse rezervacije v planinskih domovih za prenočitve naredila pravočasno, še pred začetkom sezone v visokih gorah.

Šestega avgusta 2006, se je skupina devetinštridesetih planincev napotila na enajstdnevni obhod dela Julijcev. Po prihodu v Slovenijo, smo se za nekaj ur vstavili v Kranju. Obiskali smo muzej posvečen Francetu Prešernu ter pred odhodom v hribe opravili še nekaj nakupov. Potem smo prek Bleda (ob obveznem obisku slaščičarne s slovitimi kremnimi rezinami), poleg slapa Peričnik nadaljevali v Dolino Vrata. V Aljaževem domu smo imeli predvideno kosilo ter se pod veličastno severno steno Triglava fotografirali ob spomeniku padlim borcem iz druge svetovne vojne. Nadaljevali smo prek Kranjske gore in Rateč ter prišli v dolino Tamarja na prenočitve, v dom ob vznožju Jalovca (2646m), ki je simbol Planinske zveze Slovenije in na katerega se je leta 2004 povzpela takratna naša skupina.

Naslednji dan smo obiskali slap Nadiže, ter del doline, ki se imenuje Planica. Tam je znano smučarko središče s skakalnico velikanka, na kateri je leta 2003 bil dosežen svetovni rekord s smučarskim poletom 239m ki je še danes veljaven. Pri Zelencih

smo obiskali izvir Save Dolinke, ter skozi Kranjsko goro nadaljevali pot na Vršič. Ob poti smo se ustavili pri ruski cerkvi, ki je posvečena umrlim ruskim ujetnikom (plaz je zasul ujetniški tabor) - gradbincem vojaško pomembne ceste: Kranjska gora - Vršič - dolina Soče, med prvo svetovno vojno.

Med bivanjem na Vršiču, se je del skupine povzpел na Sleme (1815m) - lažji vzpon, ter drugi del na Malo Mojstrovko (2332m).

Po obisku Erjavčeve kočice na Vršiču, smo prispeli v dolino Trente, obiskali izvir Soče, ki jo je pesnik Simon Gregorčič ovekovečil v svoji pesmi "Soča": Krasna si bistra hči planin!...

Nedaleč od tod smo obiskali Mlinarico ter spomenik dr Julijusu Kugyju, velikemu zaljubljenju Julijskih Alp, ki jih je pohodil s trentarskimi vodniki iz družine Tožbarjevih. V zahvalo, ker je v svojih knjigah opisal lepote Julijcev, mu je Planinska zveza Slovenije postavila spomenik.

Ko smo si ogledali naravne lepote okoli izvira Soče, nadaljevali smo po dolini Lepenjice ter se povzpeli do doma pri Krnskih jezerih. Od tod smo se naslednji dan povzpeli na Krn (2245m). škoda, letos so vsi vrhovi nad 2000m bili v oblakih, toda se del skupine spominja čudovitih razgledov s Krna iz leta 2004. Od tod se proti jugu, čez dolino Soče vidi do Trsta in Benetk, na severu pa vsi vrhovi Julijcev.

Po programu smo nadaljevali prek Bogatinskega sedla, kočice pod Bogatinom (od tod se je nekaj udeležencev spustilo v Bohinj), poleg šestega Triglavskega jezera proti Vogarju (z vzponom na Pršivec), do planinske kočice na Planini pri jezeru, kjer smo prenočili. Od tod smo se spustili v dolino Voje. Zaradi premajhnih prenočitvenih zmogljivosti kočice pri Savici smo se razdelili v dve skupini. Dvajset udeležencev je prenočilo v domu na Vojah, kjer smo zvečer proslavili rojstni dan enega pohodnika, ostali pa so se z avtobusom iz Stare Fužine prepeljali

do doma pri Savici.

Naslednji dan, po odhodu iz Voj smo si najprej ogledali korita reke Mostnice, ter se dobili z drugo skupino v Stari Fužini, tam kjer se začne Sava Bohinjka. Skupaj smo obiskali spomenik četverici Bohinjcev, ki so se prvi uspešno povzpeli na Triglav (2863m), najvišji vrh Julijcev 26. avgusta 1778. leta.

Skupaj smo se odpeljali v Zahodni del Bohinja, ter obiskali slap Savice, visok 60m, nakar smo preko Bleda prišli do vasi Gore, ter obiskali sotesko Vindgar dolgo 2 km. Nadaljevali smo prek Kranja in Ljubljane do Postojne, kjer smo prenočili v enem počitniškem domu.

Zadnjega dne, po programu, smo obiskali Predjamski grad in Postojnsko jamo. Vrnili smo se v Ljubljano ter se zvečer, po enajstdnevemu bivanju v Sloveniji, napotili proti Beogradu, zelo zadovoljni, polni vtisov zaradi lepega druženja in prijaznosti domačinov planinskih domov in koč Vtise bomo pogosto obujali, ko si bomo ogledovali številne posnetke

Jedro letošnje skupine je sestavljalo 10 udeležencev, ki so se udeležili vseh štirih, dosedanjih, obiskov v Sloveniji, zelo so nam pomagali, zaradi česar se jim zahvaljujemo.

Na koncu se na ta način zahvaljujeva veleposlaništvu Republike Slovenije v Beogradu, ki nam je tudi tokrat zelo pomagalo pri pridobivanju vizumov.

Tekom nastopajoče zime se bomo pripravljali, da bi 2007 leta spet obiskali hribovski del Slovenije.

Jovan Kelić

Prevod: Branko Zorko

SKUPNI IZLET NA AVALO

Na sestanku Društva "Sava" 6.12.2006 smo se dogovorili 9. decembra organizirati izlet na Avalo, toda prijavi so se samo trije člani, ter smo izlet preložili na 16. december.

Teden dni pozneje se je za izlet 16. decembra prijavilo okoli 15 članov, toda nekaj se jih premislilo, češ, da bo dež, veliko je za hoditi ipd, ter niso prišli.

Ob 10 uri v dogovorjenem času za sestanek pri Trošarini je prišlo 5 članov. Počakali smo še deset minut, če bi slučajno, z naslednjim avtobusom prišel še kakšen zamudnik. Ker pa jih ni bilo, smo se odpravili z avtobusom 401 z začetne avtobusne postaje medmestnega prometa do vznožja Avale, približno 25 minut vožnje.

Od tod smo šli mimo izvira Sakinac ter zajeli vodo, ki smo jo potem potrebovali ob skupnem obedu. Prijetno smo se sprehodili v izredno lepem, sončnem, vremenu, ter se čez pol ure povzpeli do grebena pri hotelu "Avala". Predlagal sem skupini, naj gremo do spomenika umrlim poveljnikom Rdeče armade, ki so sodelovali pri osvoboditvi Beograda oktobra 1944, in so strmoglavili z letalom ob prihodu na proslavo dvajsetletnice osvoboditve leta 1964.

Potem smo se vrnili na greben ter se povzpeli na vrh Avale, 511 m, kjer stoji spomenik Neznanim junaku, padlem v prvi svetovni vojni - delo kiparja Ivana Meštrovića.

Tukaj sem na kratko povedal o zgodovini nekdanje slovanske trdnjave žrnov, ki so jo po zasedbi Turki preimenovali v Avalo, in kjer so med leti 1933 in 1938 postavili današnji spomenik Neznanim junaku.

Pred vhodoma v spomenik stoji skupaj 8 kariatid - vsaka izklesana iz enega samega kosa, jablaniškega granita, visoka 4 m in težka 10 ton.- ki predstavljajo pokrajine stare Jugoslavije. Med njimi je tudi kariatida ki predstavlja Slovenijo.

Po krajšem postanku pri spomeniku, smo prestopili na drugo stran, kjer smo v pozno-jesenskem soncu prigriznili tisto, kar smo prinesli seboj. Na koncu sem na planinskem, plinskem kuhalniku skuhal kavo, ki je vsem zelo teknila.

Ker je eden udeležencev imel obveznosti v Beogradu, nismo šli do planinskega doma "čarapičev brest", temveč smo se vsi skupaj, po isti poti, spustili do vznožja Avale, od koder smo se z medmetnim avtobusom vrnili v Beograd okoli 16.30

Vreme je bilo resnično lepo, sončno. Ob poti smo komaj srečali kakšno osebo, ki je prišla na to najbližje beograjsko izletišče.

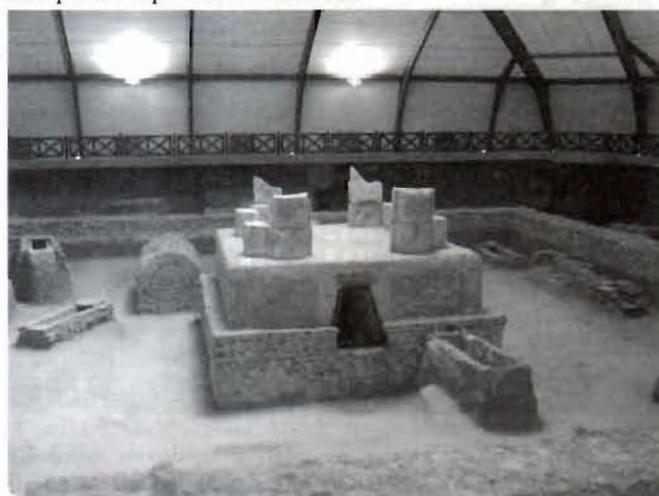
Jovan Kelić

Prevod. Branko Zorko

OBISK ARHEOLOŠKEGA NAJDBIŠČA VIMINACIJUM, NARODNEGA MUZEJA V POŽAREVCU, GALERIJE MILENE PAVLOVIĆ-BARILI IN SMEDEREVSKEGA GRADU

Po lepem jesenskem vremenu smo se v soboto 21.10.2006, člani Društva Sava odpravili v dolino Donave. V poldrugi uri smo prišli v lepo mesto Požarevac.

Najprej smo se ustavili v galeriji-legatu znamenite srbske slikarke Milene Pavlović-Barili. Tu smo si ogledali razstavo z njenimi slikami, v posebnem delu pa so bili razstavljeni kosi pohištva in osebni predmeti. Najbolj nas je navdušil njen

VIMINACIJUM RIMSKO MESTO IN GRAD GLAVNO MESTO PROVINCE ZGORNJE MEZIJE

Viminacium je nastal sredi 1. stoletja našega štetja v bližini Kostolca, na teritoriju keltskega plemena Skordiska. Kastrom na desni obali Mlave je ustanovila legija VII Claudia, ki bo v njem ostala do konca antike. Skozi čas se je Viminacium razvil v najbolj pomemben vojaško-politični, ekonomski in kulturni center in glavno mesto Zgornje Mezije (Moesia Superior), v poznejši antiki province Mezije Prime (Moesia Prima). Odličen geostrateški položaj v obrambnem sistemu je prispeval k temu, da je Viminacium imel odločilno vlogo v dogodkih pomembnih za obstoj Imperija. Konec 1. in začetek 2. stoletja je Viminacium bil zbirna baza rimskih trup v Trajanovih vojnah proti Dačanom. V drugi polovici 3. stoletja, ki so jo zaznamovali burni vojaško-politični dogodki in pretendentski boji za prestol, Viminacium in legija VII Claudia sta imeli zelo pomembno vlogo.

Odločilno bitko, s katero se je začelo obdobje tetrarhije in vladavina balkanskih cesarjev, so vodili Dioklecijan in Karin leta 284 v bližini Viminacioma. Izreden položaj v Imperiju je uradno uveljavljen s podelitvijo privilegiranega statusa municipija, pod Hadrijanom, leta 117. Epidemija kuge v času Marka Avrelija (l. 116 - 180) je samo za kratko ustavila ekonomski vzpon, že v prihodnjih 3. stoletja mesto je bilo v polnem razcvetu. Vladavina Septimija Severa je obdobje vrhunske prosperitete mesta in najvišjih dosežkov v njegovi obrtniški in umetniški produkciji.

V času Gordijana III Viminacium postane kolonija in dobi pravico do kovanja novcov (l. 239). O pomenu Viminacioma v 4. stoletju pričajo zgodovinski viri in arheološki spomeniki. Viminacium je bil episkopalni sedež s potrjenima episkopoma Amaninom (l. 343) in Kirijakom (l. 356), kar pomeni da je Viminacium bil mesto z večjim pomenom in obsegom. Mesto je bilo razrušeno sredi 5. stoletja (l. 441) pri vdoru Hunov, bilo je pa obnovljeno v času Justinijana, v 6. stoletju. Skozi nekaj stoletij bivanja, Viminacium so obiskali: Septimij Sever, Gordijan III, Filip Arabec, Trebonijan Gal, Dioklecijan, Konstantin Veliki, Konstantin I, Julijan in Gracijan.

Arheološke raziskave Viminacioma trajajo, s prekinitvami in v različnem obsegu, več kot eno stoletje. Konec 19. in začetek 20. stoletja M. Valtrović in M. Vasić sta na desnem bregu reke Mlave, na lokaliteti Čair, opravila raziskavo in določila dimenzije tabora: 442 x 385 metrov; zahodno od tabora se je nahajala civilna naselbina dimenzij 850 x 600 metrov. V 19. stoletju so se še zmeraj lahko razločili njeni obrisi: široke ulice, trgi, gledališča, kopališča, vodovod in obzidje gradu. Od leta 1977 potekajo sistemske zaščitne raziskave, ki so dale odlične rezultate in potrdile, da je Viminacium ena najpomembnejših arheoloških lokalitet v jugovzhodni Evropi. Raziskanih je deset nekropol s 12.000 grobovi v hronološkem razponu od 12. stoletja pr. n. št. do 17. stoletja n. št.

O zapletenih političnih, etničnih in kulturnih odnosih v tem delu Imperija priča več kot 30.000 antičnih predmetov iz Viminacioma, ki so osnova za izučevanje antične kulture na območju Srbije. Razen luksuznega uvoza, ki je na viminaciumski trg prihajala iz zahodnega, vzhodnega in mediteranskega dela Imperija, izdelava lokalnih, viminacijskih delavnic je imela važen delež v trgovinskih menjavah ob donavskem limesu. Med vsemi legijskimi tabori na območju nekdanjega Rimskega

avportret - Dama z belim klobukom. Milena Pavlovič-Barili je bila rojena v Požarvcu leta 1909, šolala se je v svojem rojstnem mestu, potem v Beogradu in na Dunaju. V domačem kraju je ostala do leta 1939, potem pa je odšla v New York, kjer je delala do svoje smrti l. 1945.

imperija, od Velike Britanije do Iraka, samo dva najdemo na nenaseljenih prostorih: Carnuntum zraven Dunaja v Avstriji, ki je raziskan pred več kot enim stoletjem, in Viminacium. Viminacium je danes edino legijsko taborišče v vrhnjem sloju tal, ki bi nam, z uporabo modernih raziskovalnih metod, lahko podaril dragocene podatke za preverjanje dosedanjih teorij o vojaških taboriščih in antični kulturi.

PRIHOD RIMLJANOV IN POSTAVITVE VOJAŠKE POSADKE

Prihod Rimljanov je bil motiviran z njihovim prizadevanjem, da bi varovali Donavo, ki je bila severna meja Imperija. Za ustanovitev prvih legijskih taborov na donavskem limesu so bili zadolženi pripadniki legij IV Scythica in V Macedonica, ki se pojavijo na tej meji konec 2. stoletja pr. n. št. Spremenitev Mezije v provinco datiramo v leto 15. n. št. Zaradi dogodkov na Donavi v drugi polovici 1. stoletja n. št., se je Mezija razdelila na zgornjo in spodnjo (l. 86). Od tega časa do konca antike stalna posadka zgornje Mezije sta legiji VII Claudia in IV Flavia. Prve naselbine mestnega tipa so navezane na plemensko organizacijo avtohtonega prebivalstva. Na območju med ustjem Morave v Donavo in spodnjemezijsko mejo so ležala legijska taborišča, mestne naselbine in utrdbe:

- Margum (Dubravica), Viminacium (Kostolac) in več manjših naselij in utrdb;
- Lederata (Ram), Pincium (Veliko Gradišče), Cuppae (Golubac) in Novae (Dobra).

Na jugu, 18 milj od Viminacijuma, je ležal Mansio Municipium (Kališče), še bolj južno pa Iovis Pagus (Veliko Laole).

V Viminaciumu in krajši čas v Margumu so se nahajali legijski tabori - Castrumi. V manjših naseljih in utrdbah so bili pomožni odredi ali deli legij VII Claudiae in IV Flaviae. Prvotna delavnost legij ob Donavi je bila gradnja cest, ki bi povezovala utrdbe ob Donavi in se hkrati navezovala na ceste iz Panonije, ki so bile vez z Italijo. Na ustju Mlave v Donavo so se srečale tri poti, ki so povezovala severni del Balkanskega polotoka z vzhodom, zahodom, severom in jugom. Razen za vojaške namene, ceste so bile pomembne tudi za živahen trgovski promet.

Opljen in razrušen sredi 5. stoletja, Viminacium je pozabljen pod zemljo, tako kot Pompeji, ki so leta 79 izginili pod sunkom lave iz Vezuva. Zaradi te analogije, pa tudi dejstva, da so ostanki rimskega mesta in vojaškega tabora svetovni dragulj, je Viminacium dobil ime Balkanski Pompeji.

Vsi nekdanji legijski tabori in rimska mesta so danes pod sodobnimi aglomeracijami: Londinium je pod današnjim Londonom, Novaesium pod Neussom, Castra Regina pod Regensburgom, Mogontiacum pod Mainzom, Mediolanum pod Milanom, Emona pod Ljubljano, Aquincum pod Budimpešto, Singidunum pod Beogradom; zaradi tega so raziskave otežene. Posebna pomembnost Viminaciuma, ki ga loči od drugih arheoloških lokalitetah, je izreden zaklad skrit v površinskem, vrhnjem sloju tal. Ta je omogočil raziskavo več kot 13.500 grobov v zadnjih 25 let in shranitev več kot 40.000 predmetov v depoje Muzeja. Počakati še moramo da trgi in templji, gledališča in hipodrom, kopališča, ceste in mestne četrti vzidejo iz njiv, v katerih so stoletja ležali, in postanejo del svetovne in naše kulturne dediščine, ter simbol razpoznavne Donavskega areala.

V slovenščino prevedla: Dina Tomič

Poleg galerije smo obiskali mestni Narodni muzej, ustanovljen leta 1896, kjer so shranjeni eksponati arheoloških najdbišč iz neolita: Starčevske, Vinčanske kulture, ter Lepenskega Vira. Ogledali smo si kamnito orodje, figurine, žrtvenike in predmete za vsakdanjo rabo, prav tako pa tudi predmete Keltske kulture. Nato smo si ogledali predmete iz antične dobe. V I. stoletju so Rimljani ustanovili vojaško utrdbo Viminacium, ki je v III. stoletju prerastla v mesto. Razstavljeno je

rimsko steklo I-III st., posode, igrače, zdravniški instrumenti (celo za operacije očes), ženski okraski, itd. Leta 441 je Viminacium padel po upadu Hunov. Kasneje v VI. stoletju je Justinijan pozidal utrjeni grad. Leta 1291 mesto pride pod

srbsko oblast, leta 1459 pa ga prevzamejo Turki.

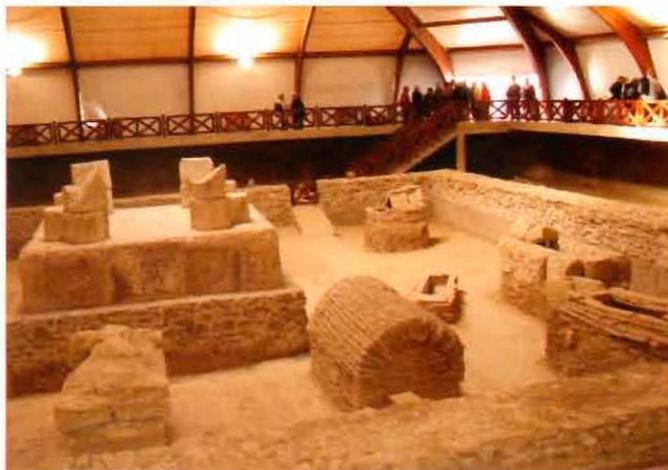
V drugem delu muzeja so eksponati iz časa Požarevskega miru 1718, soba iz časa Kneza Miloša, I. in II. srbske vstaje proti Turkom, potem iz I. in II. svetovne vojne. Etnološka razstava nam kaže narodne noše, domačijo, keramiko, gospodinske predmete in orodje iz XIX st. V Viminacijumu smo si ogledali nekropolo in grobišče s freskami s katerimi so krasili grobove. Tu

je freska s prvim znamenjem (Pax Christi), ki ga je cesar Constantin zagledal na nebu pred spopadom z Licinijem leta 312, ter napisom: In hic signum, vinceret (V tem znamenju boš zmagal). To je prispevalo, da je Constantin leta 313 podal znani Milanski edikt, s katerim je dal svobodo kristjanom in je krščansvo postala uradna vera v Rimskem cesarstvu. Tu se tudi nahaja podoba mlade žene, tako imenovana Mona Liza pozne antike.

V Smederevu smo obiskali znano trdnjavo. Najprej je zgrajen grad s šestimi mogočnimi bastioni, pozneje pa je zgrajen veliki grad, končan za časa Đurda Brankovića, 1443. Smederevski grad so imenovali tudi vodni grad, ker je obkrožen z reko Donavo, z jezerom in velikim kanalom. To je bil največji grad te vste v Evropi. Nektera obzidja so bila dolga tudi 500 m, visoka do 40 m in široka 11 m. Zidalo se je noč in dan, kmetje

so prestavili ogromno kamna. Grad je nekaj časa bil tudi prestolnica srednjeveške Srbije. Pozneje so ga večkrat oblegali Turki, dokler ni padel leta 1456. Večji del se nas je povzpел na te velikanske zidove, od koder je prekrasen pogled na Donavo in mesto Smederevo.

Na tem izletu smo, kot vedno, izvedeli in videli veliko novega. Zato prisrčno vabimo tudi ostale člane, da se nam pridružijo na teh kratkih oddihih.

Ludvik Pucelj

